

Διιδρυματικό μεταπτυχιακό

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

ΤΕΙ Θεσσαλίας - Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Λογιστική/ελεγκτική

Θέμα διπλωματικής εργασίας : «Το ελληνικό φορολογικό σύστημα μετά την εφαρμογή των διατάξεων των Ν.4172/2013, Ν.4174/2013 και νεότερων και η σύγκρισή του με άλλα φορολογικά συστήματα χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.»

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια : ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Θ. ΧΡΥΣΟΥΛΑ

AM 00150

Εισηγητής : ΜΕΤΑΞΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΛΑΡΙΣΑ 2021

Αφιερώσεις

Σε όλους τους νέους που

Σε τέτοιους χαλεπούς καιρούς

Ψάχνουν να βρουν την

Ιθάκη τους ...

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Μεταξά Θεόδωρο για την πολύτιμη υποστήριξη και καθοδήγησή του. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω ιδιαίτερος τους γονείς μου που σε όλη αυτή την προσπάθεια ήταν δίπλα μου , πιστεύοντας σε μένα και στηρίζοντας κάθε προσπάθεια μου.

Περιεχόμενα

Αφιερώσεις	2
Ευχαριστίες.....	3
Περιεχόμενα πινάκων	6
Περιεχόμενα διαγραμμάτων.....	7
Περιεχόμενα εικόνων	8
Κεφάλαιο πρώτο: Εισαγωγικά στοιχεία.	9
1.1. Εισαγωγή.....	9
1.2. Σκοπός και στόχοι.....	11
1.3. Ακολουθούμενη μεθοδολογία	12
1.4. Σημαντικότητα έρευνας.....	12
1.5. Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων της εργασίας.....	13
Κεφάλαιο Δεύτερο: Το φορολογικό σύστημα.....	14
2.1. Εννοιολογική προσέγγιση	14
2.2. Τα βασικά στοιχεία του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα.	16
2.3. Φορολογία και κράτος πρόνοιας	19
2.4. Η επίδραση της φορολογίας στις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό περιβάλλον	21
2.5. Η επίδραση της φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών.....	23
2.6. Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή.....	26
Κεφάλαιο τρίτο: Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα και την Ε.Ε.	30
3.1. Το φορολογικό καθεστώς στην Ευρώπη	30
3.2. Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα	52
3.2.1. Νόμος 4172/2013	57

Κεφάλαιο τέταρτο. Μεθοδολογία έρευνας και αποτελέσματα.....	60
4.1. Σκοπός και στόχοι.....	60
4.2. Μέθοδος ανάλυσης	61
4.3. Το δείγμα της έρευνας.....	63
4.4. Αποτελέσματα ανάλυσης.....	64
4.4.1. Το φορολογικό σύστημα της Ολλανδίας	64
4.4.2. Το φορολογικό σύστημα στην Κύπρο	69
4.4.3. Το φορολογικό σύστημα στη Βουλγαρία.....	72
4.4.4. Το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα	74
4.5. Συγκριτική ανάλυση φορολογικών συστημάτων	75
Συμπεράσματα και προτάσεις.....	77
Βιβλιογραφία	80

Περιεχόμενα πινάκων

Πίνακας 1. Φορολογία κρατών μελών της Ε.Ε.....	46
Πίνακας 2. Συνολικά έσοδα από φόρους περιόδου Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020/2019 (ποσά εκφρασμένα σε εκ. €).....	56
Πίνακας 3. Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Ολλανδίας.....	66
Πίνακας 4. Φορολόγηση εισοδήματος που προέρχεται από την εργασία ή την προσωπική περιουσία.....	68
Πίνακας 5 Φορολόγηση εισοδήματος που προέρχεται από αποταμιεύσεις και επενδύσεις.....	69
Πίνακας 6. Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Κύπρου.....	70
Πίνακας 7. Φορολογικοί συντελεστές φυσικών προσώπων στη Κύπρο.....	71
Πίνακας 8. Μακροοικονομικά μεγέθη Βουλγαρίας.....	72
Πίνακας 9. Φορολογικοί Συντελεστές Βουλγαρία.....	73
Πίνακας 10. Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Ελλάδας.....	74
Πίνακας 11. Συντελεστές φορολόγησης στην Ελλάδα.....	75

Περιεχόμενα διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Εταιρικοί φόροι κρατών μελών της Ε.Ε.	48
Διάγραμμα 2. Ανώτατος φόρος εισοδήματος κρατών μελών της Ε.Ε.....	49
Διάγραμμα 3. ΦΠΑ κρατών μελών της Ε.Ε.	50
Διάγραμμα 4. Συνολική αναλογία φόρου προς ΑΕγχΠ στην ΕΕ και τη ζώνη του ευρώ, 1995-2019	51
Διάγραμμα 5. Αναλογία φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ 2000-2018.	55

Περιεχόμενα εικόνων

Εικόνα 1. Ενδεικτική ταξινόμηση φόρων.....	19
--	----

Κεφάλαιο πρώτο: Εισαγωγικά στοιχεία.

1.1. Εισαγωγή

Η φορολογία συναντάται στις απαρχές του σχηματισμού των οργανωμένων ανθρώπινων κοινωνιών, ως ένα μέτρο παροχής διάφορων δημόσιων αναγκών μέσα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Από την αρχαιότητα δηλαδή, υπήρχαν υποχρεώσεις των πολιτών προς τον ανώτατο άρχοντα της κοινωνίας ή τον βασιλιά, που προορίζονταν για δαπάνες προς την κοινωνία (Lyttkens, 2013). Σήμερα, η φορολογία αποτελεί τη βάση της ανάπτυξης της δημοσιονομικής πολιτικής των χωρών, είναι αναγκαστικού χαρακτήρα από νομική σκοπιά κι εκτείνεται σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που διενεργούνται στις οργανωμένες κοινωνίες. Επιπλέον, αποτελεί ένα μονομερές μέτρο υπό την έννοια ότι οι ιδιωτικοί φορείς παρέχουν τους φόρους προς του δημόσιους, χωρίς ειδική αντιπαροχή του κράτους προς τους ιδιώτες (Γεωργακόπουλος & Πάσχος, 2003). Αποτελεί ένα ζήτημα που εν γένη απασχολεί όλα τα επιστημονικά πεδία, δεδομένου ότι αφορά όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ενόσω διατηρούν υποχρέωση ένταξης στο φορολογικό καθεστώς.

Η φορολογία κατά βάση στοχεύει στην εξεύρεση οικονομικών πόρων για το κράτος καθώς και στην ανακατανομή των εισοδημάτων, της ανάπτυξης και μέτρα κοινωνικής πολιτικής. Υπάρχουν όμως στο πρίσμα της ευρύτερης εξέτασης των επιδράσεων της φορολογίας που υποστηρίζουν ότι «Οι φόροι είναι το τίμημα του πολιτισμού» (Gerhart, 1998). Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, υπήρξε τεράστιο επιστημονικό ενδιαφέρον στα δημόσια οικονομικά που τεκμηριώνουν μυριάδες τρόπους με τους οποίους οι φόροι στρεβλώνουν τις αποφάσεις κατανομής του εισοδήματος μεταξύ

επιχειρήσεων και ατόμων (Lee & Gordon, 2005). Υπάρχουν δε πληθώρα επιπτώσεων της φορολογίας στις επιχειρήσεις, το επιχειρηματικό κλίμα αλλά και την οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Ως εκ τούτου τα μέτρα πολιτικής που αφορούν στη διαμόρφωση του φορολογικού συστήματος είναι καίριας σημασίας για πληθώρα τομέων της κοινωνίας και της οικονομίας. Στα δημοκρατικά συστήματα, εξαιτίας του γεγονότος ότι η κυβέρνηση λαμβάνει τις αποφάσεις για επιβολή φόρων, η κοινωνία αποφασίζει πως θα οργανωθεί το φορολογικό σύστημα (Karlanoglou & Rapanos, 2013).

Στην Ελλάδα, το φορολογικό σύστημα διέπεται από πληθώρα νομοθετικών παρεμβάσεων με πολλές περιελίξεις που εν γένει δηλώνουν την απουσία μιας σταθερής πλαισίωσης της φορολογίας. Ωστόσο ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με τη φορολογία, είναι το γεγονός ότι ενώ είναι αρκετά αυξημένη δεν προκύπτουν τα ανάλογα φορολογικά έσοδα. Πριν από ορισμένες ουσιώδεις αναδιαρθρώσεις του φορολογικού συστήματος υπήρχαν ορισμένα μειονεκτήματα στο σχεδιασμό και την επιβολή του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα, τα οποία έχουν διαδραματίσει βασικό ρόλο στην επιδείνωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που οδήγησαν στη κρίση κρατικού χρέους (Karlanoglou & Rapanos, 2013).

Πιο συγκεκριμένα, αυτές οι ελλείψεις που οδηγούν σε χαμηλά φορολογικά έσοδα σχετίζονται με τη δομή της ελληνικής οικονομίας και με τις αποτυχίες των επίσημων θεσμών (όπως η κακή λειτουργία της φορολογικής διοίκησης και η χαλαρή φορολογική επιβολή). Τέτοιες αποτυχίες βασίζονται και ταυτόχρονα ενισχύουν τις αποτυχίες του νομικού περιβάλλοντος να πλαισιώσει επαρκώς ένα πεδίο της οικονομίας τόσο σημαντικό καθώς και σε άλλες αδυναμίες που εδράζουν στις κοινωνικές και θεσμικές δομές.

Ο νόμος 4174/2013 «Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις» και ο νόμος 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις» αποτελούν δυο σημαντικές εξελίξεις του φορολογικού κώδικα, με βασικές διαφοροποιήσεις στα συστήματα επιβολής κυρώσεων, προστίμων και προσαυξήσεων. Ο νέος φορολογικός νόμος 4646/2019 αποτέλεσε μια ουσιαστική μεταρρύθμιση στο φορολογικό πλαίσιο της χώρας, παρέχοντας ένα πιο ολοκληρωμένο σύστημα φορολόγησης με φόρους σημαντικά μικρότερους από αυτούς που ίσχυαν πρότερα.

Ειδικότερα, παρατηρείται δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών, προσπάθεια επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας, περιορισμός της φοροδιαφυγής μέσα από την καθιέρωση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, των ηλεκτρονικών συναλλαγών και των ηλεκτρονικών βιβλίων (Γαρνέλης, 2020). Τέλος ο πρόσφατος νόμος που έχει τροποποιηθεί σε σημεία, διαμόρφωσε ένα πιο ευνοϊκό φορολογικό περιβάλλον για τους επίδοξους επενδυτές.

1.2. Σκοπός και στόχοι

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση και η σύγκριση φορολογικού συστήματος της Ελλάδας με άλλα φορολογικά συστήματα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την εφαρμογή του Ν.4172/2013 την 1^η Ιανουαρίου 2014. Επιμέρους στόχοι της παρούσας μελέτης είναι:

1. Η ανάλυση της εξέλιξης της βασικής φορολογικής νομοθεσίας στην Ελλάδα διά των νόμων 4174/2013, 4172/2013 και 4646/2019.
2. Η ανάλυση της νομοθεσίας Ευρωπαϊκών χωρών.
3. Η σύγκριση της νομοθεσίας της Ελλάδας με αυτή των ευρωπαϊκών χωρών.

4. Η παράθεση προτεινόμενων ενεργειών για τη βελτίωση του φορολογικού πλαισίου στην Ελλάδα.

1.3. Ακολουθούμενη μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη θα διενεργηθεί με την ποιοτική μέθοδο και ιδίως τη μέθοδο της μελέτης περίπτωσης. Ουσιαστικά η περίπτωση που θα αναλυθεί είναι η Ελλάδα και ιδίως το φορολογικό της σύστημα. Μέσα από τη χρήση επίσημων νομικών εγγράφων, στατιστικών στοιχείων που δημοσιεύονται από έγκριτους φορείς αλλά και ανάλυση της επιστημονικής βιβλιογραφίας θα προκύψει μια αναλυτική σύνθεση που θα οδηγεί στις βασικές προτάσεις για τη βελτίωση του φορολογικού πλαισίου στην Ελλάδα.

1.4. Σημαντικότητα έρευνας

Η ελληνική νομοθεσία σε ότι αφορά τη φορολογία είναι πολυπληθής και παρουσιάζει σημαντικές αλλαγές και διαφοροποιήσεις σε σχετικά περιορισμένα χρονικά διαστήματα. Παράλληλα η διαμόρφωση της φορολογίας σε μια χώρα, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη, στο επιχειρηματικό κλίμα και σε διάφορα επαγγελματικά και μη πεδία. Η Ελλάδα, που είναι μια χώρα που τα τελευταία χρόνια βρέθηκε σε σημαντική οικονομική κρίση και μόλις έφτασε η κρίση αυτή στο τέλος της, ξεκίνησε η πανδημία παρά το γεγονός ότι είχαν ξεκινήσει τα πρώτα σημάδια της οικονομικής ανάπτυξης (Johansson, Heady, Arnold, Brys, & Vartia, 2008; Myles, 2000).

Συλλήβδην και τα τρία παραπάνω στοιχεία, διαμορφώνουν το πλαίσιο σημαντικότητας της παρούσας έρευνας που εξετάζει το πολυπρισματικό νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας, για ένα ζήτημα που εν γένει είναι καθοριστικό για την οικονομική ανάπτυξη,

σε μια χώρα που βίωσε μια έντονη οικονομική κρίση. Συνεπώς, το φορολογικό πλαίσιο είναι μια πολύ σημαντική διάσταση για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και της οικονομίας, τη δημιουργία ενός ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος και την αναδιαμόρφωση του τρόπου λειτουργίας των επιχειρήσεων σε ένα πρίσμα διαφανές και ισότιμο.

1.5. Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων της εργασίας

Η παρούσα μελέτη έχει διαχωριστεί σε δυο ενότητες, το θεωρητικό μέρος και το ερευνητικό. Στην πρώτη ενότητα, παρουσιάζονται τα βασικά εισαγωγικά στοιχεία της εργασίας και η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με το φορολογικό σύστημα στο δεύτερο κεφάλαιο και το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα και την Ευρώπη, με συνεπακόλουθη σύγκριση των δυο καθεστώτων. Στη συνέχεια ακολουθεί η δεύτερη ενότητα η οποία αποτελείται από τη μεθοδολογία της έρευνας και τα αποτελέσματα της έρευνας. Το τέταρτο κεφάλαιο περιγράφει τον σκοπό και τους στόχους της εργασίας, τα ερευνητικά ερωτήματα, την ακολουθούμενη μέθοδο καθώς και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν. Το πέμπτο κεφάλαιο, αποτελείται από τα αποτελέσματα της έρευνας και τη συζήτηση τους σε συνάρτηση με την υπάρχουσα επιστημονική βιβλιογραφία. Η μελέτη ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο Δεύτερο: Το φορολογικό σύστημα

2.1. Εννοιολογική προσέγγιση

Η επίδραση των φόρων στην οικονομική συμπεριφορά ατόμων και οργανισμών είναι αναμφισβήτητο γεγονός. Η ιδέα του φόρου προκειμένου να συντελείται ρύθμιση της συμπεριφοράς των οικονομικών παραγόντων αναπτύχθηκε στα έργα των Wagner, Quesnay και Keynes και άλλων οικονομολόγων στο τέλος του 19ου αιώνα, κι εξακολουθεί να είναι ένα ουσιαστικό εργαλείο του κοινωνικού κράτους. Επιπλέον, ενώ στα πρώτα στάδια ανάπτυξης της ιδέας περιορίστηκε κυρίως στη ρύθμιση της διανομής και της κατανάλωσης επηρεάζοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη, τώρα περιλαμβάνει όλους τους κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς στόχους μιας χώρας (Leontyeva & Mayburov, 2016). Σήμερα τα φορολογικά συστήματα οργανώνονται με τρόπο που αντλούνται τα δημόσια έσοδα προκειμένου να εφαρμόζεται ένα ευρύ φάσμα πολιτικών.

Το φορολογικό σύστημα είναι κεντρικός θεσμός ο οποίος επιδρά πολύπλευρα στις οικονομικές αποφάσεις νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το φορολογικό σύστημα επηρεάζει μακροοικονομικά δεδομένα όπως η κατανάλωση, η αποταμίευση, επηρεάζει το επενδυτικό κλίμα μιας χώρας καθώς επίσης και τις αποφάσεις της δόμησης των επιχειρήσεων. Έτσι ένα φορολογικό σύστημα επιδρά όχι μόνο στο δικό του περιβάλλον, αλλά και στα περιβάλλοντα με τα οποία αλληλοεπιδρά (Dackehag & Hansson).

Η φορολογική πολιτική επηρεάζει σημαντικά τις επιδόσεις της οικονομίας, καθότι μεταβάλλεται ο τρόπος με τον οποίο κατανέμονται οι πόροι μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων αγαθών. Επιπλέον, το φορολογικό σύστημα επηρεάζει τον τρόπο διανομής

του εισοδήματος και τον πλούτο των νοικοκυριών. Ταυτόχρονα είναι ένα εργαλείο ενάσκησης μακροοικονομικής πολιτικής και διαχείρισης προκειμένου ανά περιπτώσεις να σταθεροποιεί τους οικονομικούς δείκτες εντός των πλαισίων στόχευσης για τα επίπεδα απασχόλησης και οικονομικής μεγέθυνσης (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2018).

Καθίσταται σαφές ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος που εκτείνεται σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, απαιτεί σύνθετες αποφάσεις και διαδικασίες που εκτείνονται σε νομικούς, διοικητικούς και πολιτικούς πυλώνες. Υπάρχουν στο πλαίσιο αυτό, διάφορα πεδία που πρέπει να καθοριστούν όπως το ύψος των φορολογικών συντελεστών, το μείγμα άμεσων και έμμεσων φόρων, η οργάνωση και η λειτουργία της φορολογικής διοίκησης και επιπλέον αποφάσεις που διαμορφώνουν ένα φορολογικό σύστημα. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ιστορικά η ενάσκηση της κρατικής εξουσίας συνδέεται με την επιβολή φόρων, δεδομένου ότι με τον τρόπο αυτό καλύπτονταν οι ανάγκες της κοινωνίας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η φορολογία διακρίνεται σε δυο σημαντικές διαστάσεις, την οικονομική και τη νομική διάσταση. Ο Jeze όρισε τη φορολογία σε ένα νομικό πλαίσιο, ως την «αναγκαστική παροχή χρημάτων των πολιτών προς το κράτος σε οριστική μορφή και χωρίς ειδικό αντάλλαγμα με σκοπό την κάλυψη των δημόσιων βαρών» (Shoup, 1955).

Σήμερα, στα περισσότερα κράτη του κόσμου και με τον τρόπο που διαμορφώνεται το εύρος των παροχών τους προς τους πολίτες, τα φορολογικά συστήματα έχουν σημαντικές επιμέρους διαφορές. Κατά βάση διαφέρουν ως προς τους φορολογικούς συντελεστές, τις υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος προς τους πολίτες, τα

πληροφοριακά συστήματα, τον έλεγχο των φορολογικών κανόνων και βέβαια το νομικό πλαίσιο που διέπει τις φορολογικές διαδικασίες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μάλιστα, έχοντας αναγνωρίσει τις σοβαρές επιπτώσεις των διαφορετικών φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της Ε.Ε., προχώρησε σε μια προσπάθεια συντονισμού των συστημάτων άμεσης φορολογίας των κρατών μελών στην εσωτερική αγορά. Βασικοί στόχοι ήταν η διαμόρφωση μιας συνεπούς και συντονισμένης φορολογικής προσέγγισης που θα καταργεί τις υπάρχουσες διακρίσεις και τη διπλή φορολόγηση, θα προλαμβάνει την ακούσια φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή και θα μειώνει το κόστος συμμόρφωσης με τις διατάξεις των πολλών και διαφορετικών φορολογικών συστημάτων (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006).

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί πως ένα κεντρικό στοιχείο που διερευνάται σε συνάρτηση με τα φορολογικά συστήματα, είναι η αποτελεσματικότητά τους. Δηλαδή το κατά πόσο καταφέρνουν να συγκεντρώνουν επαρκή έσοδα χωρίς όμως να παρατηρούνται σημαντικές στρεβλώσεις στο εισόδημα των φορολογουμένων αλλά και να διασφαλίζεται η δικαιοσύνη στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος. Πάραυτα, η κατανομή των πόρων αλλά και η διανομή του εισοδήματος εξαρτώνται συχνά και από τον τρόπο διενέργειας των κρατικών δαπανών, κι ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαία η από κοινού σχεδίαση της φορολογικής πολιτικής και της πολιτικής κατανομής των κρατικών δαπανών (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2018).

2.2. Τα βασικά στοιχεία του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα.

Τα στοιχεία που συνθέτουν ένα φορολογικό σύστημα, είναι και τα βασικά εργαλεία για τη μελέτη του. Θα πρέπει αρχικώς να αναλυθούν οι σημαντικές διακρίσεις των φόρων κυρίως επειδή οι διακρίσεις αυτές, συντελούν στον τρόπο κατανόησης του τρόπου με

τον οποίο λειτουργεί ένα φορολογικό σύστημα. Ο ευρύτερος διαχωρισμός των φόρων, συντελείται σε φόρους που επιβάλλονται στην περιουσία και εκείνους που επιβάλλονται στην τρέχουσα παραγωγή. Οι φόροι επιβάλλονται στην περιουσία αφορούν κατά βάση περιπτώσεις κατοχής κάποιου περιουσιακού στοιχείου ή ενέργειες μεταβίβασης. Ο φόρος στις περιπτώσεις αυτές αφορά στη μεταβίβαση ή την κατοχή περιουσίας επί της συνολικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Τέλος υπάρχουν και οι εισφορές της κοινωνικής ασφάλισης που από μια σκοπιά θεωρούνται φόρος του εισοδήματος δεδομένου του κλιμακωτού τους υπολογισμού. Υπάρχει δε στην Ελλάδα, μια σχέση μεταξύ των ασφαλιστικών εισφορών και των παροχών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και συνταξιοδότησης (Μανιάτης, 2014).

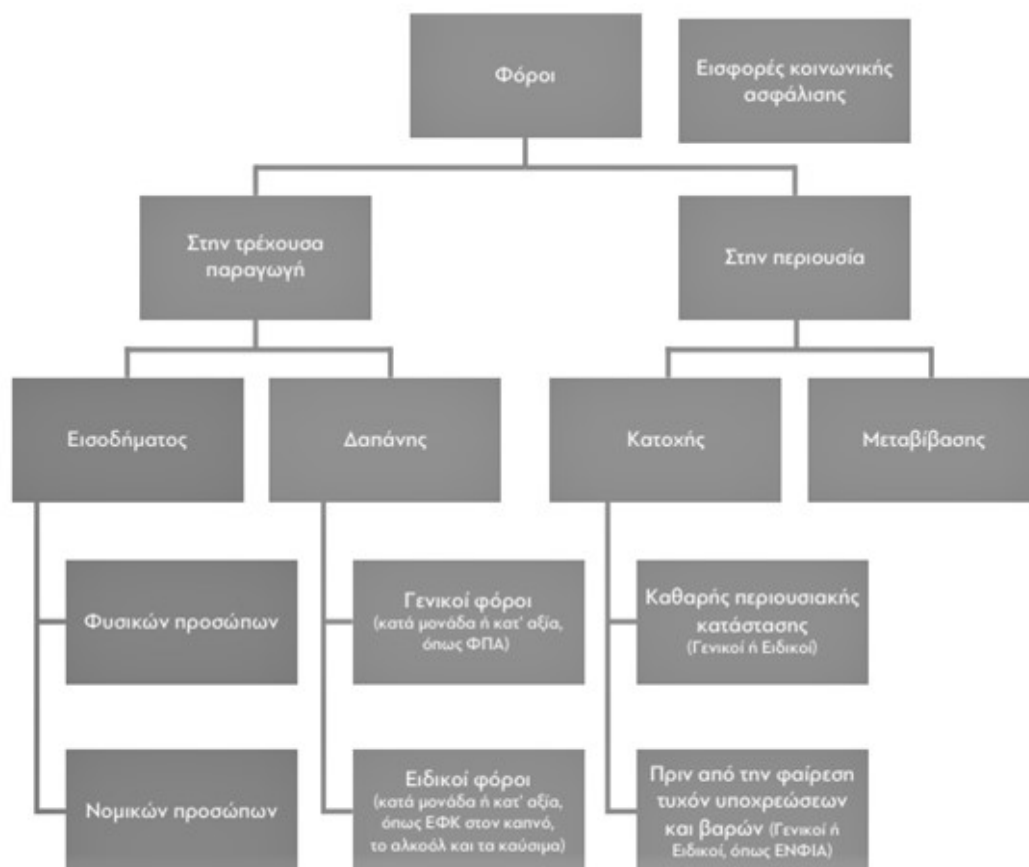
Επίσης οι φόροι διακρίνονται σε άμεσους και έμμεσους ανάλογα με τη σχέση που έχουν με το φορολογητέο εισόδημα. Οι άμεσοι φόροι καταβάλλονται από τους πολίτες με βάση ένα συγκεκριμένο ποσοστό που ορίζεται από τη νομοθεσία στο εισόδημά τους ή στην περιουσία τους. Ανάλογα με τα επίπεδα του εισοδήματος ή την περιουσία του ατόμου, οι φόροι αναπροσαρμόζονται με βάση τον υπάρχοντα φορολογικό συντελεστή. Οι έμμεσοι φόροι είναι οι φόροι που προκύπτουν από την κατανάλωση, δηλαδή αποτελούν ενσωματωμένα χρηματικά ποσά στην τιμή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας. Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί σχετικά με τη συγκεκριμένη διάκριση ότι οι άμεσοι φόροι δε μετακυλίνουν στις τιμές σε αντίθεση με τους έμμεσους φόρους και η επισήμανση αυτή είναι ιδιαίτερος σημαντική, κυρίως στην εκτίμηση του αντίκτυπου της φορολογίας στην οικονομία (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2018).

Η ταξινόμηση των φόρων είναι γενικά μια πολύπλοκη διαδικασία ιδίως στα πολύπλοκα νομοθετικά και φορολογικά συστήματα. Ωστόσο η έναρξη της ανάλυσης του

φορολογικού συστήματος από τη φορολογική βάση είναι μια βασική μέθοδος διαχωρισμού. Έτσι το εισόδημα, οι καταναλωτικές δαπάνες και τα περιουσιακά στοιχεία των φυσικών και νομικών προσώπων είναι η φορολογική βάση που στη συνέχεια επιμερίζονται οι εκάστοτε φόροι.

Υπολογίζεται με βάση την κάθε μονάδα της φορολογικής βάσης ένας φορολογικός συντελεστής ο οποίος μπορεί να παραμένει σταθερός ανά μονάδα φορολογικής βάσης, μπορεί να είναι προοδευτικός ή αντιστρόφως προοδευτικός ανάλογα πάντα με το ποσό του φόρου. Ανάλογα με το ποσό του φόρου που εισφέρεται αλλάζει βέβαια και η φορολογική βάση.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο κατανέμονται οι φόροι με βάση τις σημαντικότερες διακρίσεις.

Εικόνα 1. Ενδεικτική ταξινόμηση φόρων

Πηγή: (Ιδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2018, σ. 40)

Από την παραπάνω εικόνα, παρατηρούμε ότι οι φόροι διακρίνονται όπως ήδη ειπώθηκε σε αυτούς που προέρχονται από την τρέχουσα παραγωγή κι εκείνους που προέρχονται από την περιουσία. Στην τρέχουσα παραγωγή γίνεται διαχωρισμός στους φόρους εισοδήματος και φόρους δαπάνης. Οι φόροι εισοδήματος αναλογούν στα φυσικά και νομικά πρόσωπα ενώ οι φόροι δαπάνης στους γενικούς φόρους (όπως για παράδειγμα ο ΦΠΑ) αλλά και στους ειδικούς φόρους (όπως για παράδειγμα η φορολογία του καπνού και του αλκοόλ). Σε ότι αφορά τους φόρους περιουσίας η διάκριση γίνεται σε φόρους κατοχής και μεταβίβασης.

Τέλος, οι φόροι κατοχής διαχωρίζονται σε φόρους καθαρής περιουσιακής κατάστασης, που μπορεί να είναι ειδικοί και γενικοί και σε φόρους που προκύπτουν πριν από την αφαίρεση υποχρεώσεων (όπως είναι για παράδειγμα ο ΕΝΦΙΑ). Ολόκληρο το φορολογικό σύστημα τώρα, καθορίζεται από τους φορολογικούς συντελεστές που αναλογούν στη φορολογική βάση και διαφαίνονται μέσα από τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων στις εκάστοτε φορολογικές κατηγορίες.

2.3. Φορολογία και κράτος πρόνοιας

Η ανάπτυξη των φορολογικών συστημάτων, όπως ήδη ειπώθηκε, αποτελεί ένα εργαλείο του κράτους που στοχεύει στην είσπραξη χρημάτων που θα αναδιανεμηθούν στις ανάγκες των πολιτών και της λειτουργίας της κοινωνίας. Το κράτος πρόνοιας είναι η μορφή του κράτους που παρεμβαίνει στον οικονομικό χώρο μέσα από τη θέσπιση θεμελιωδών σκοπών και την τήρηση της κοινωνικής δικαιοσύνης (Κοντιάδης, 2019).

Το κοινωνικό κράτος αποτελεί μια έννοια που αναπτύχθηκε την περίοδο της

εκβιομηχάνισης και του εκσυγχρονισμού. Αποτελεί ένα υποσύνολο θεσμικής οργάνωσης του προνοιακού κράτους και έχει ιδιαίτερα κανονιστικά και οργανωτικά χαρακτηριστικά. Η ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας συνδέεται με την ανάπτυξη των καπιταλιστικών οικονομιών και ιδιαιτέρως στον Ευρωπαϊκό χώρο γιατί έγινε σημαντική μεταβολή στη δομή και τη λειτουργία των οικονομιών. Η κρατική δραστηριότητα αναπτύχθηκε και επεκτάθηκαν οι οικονομικοί και κοινωνικοί τομείς (Μανιάτης, 2014).

Η κοινωνική πολιτική επεκτείνεται στο πεδίο της εργασιακής δύναμης, δηλαδή στη διαχείριση του ενεργού αλλά και του μη απασχολούμενου πληθυσμού καθώς επίσης και του μη ενεργού σε οικονομικό επίπεδο πληθυσμού. Έτσι το κράτος πρόνοιας είναι μια κοινωνικοοικονομική εξέλιξη, η οποία μετουσιώθηκε μέσα από την ανάπτυξη των φορολογικών συστημάτων (Gough, 2008). Το κράτος πρόνοιας είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο που έχει σχέση με την πολιτική και την οικονομία, το είδος και το περιεχόμενο των θεσμικών κανόνων, τη μορφή οργάνωσης του κράτους και της ιδεολογίας του. Συνεπώς ο τρόπος με τον οποίο η φορολογία συνδέεται με το κράτος πρόνοιας είναι αμφιμερής αλλά και πολύπλευρος.

Υπάρχουν ποσοτικές πτυχές και δείκτες ανάπτυξης του ελληνικού κράτους πρόνοιας που συνδέονται με τη διαχρονική εξέλιξη των εργατικών οφελών, τον καθορισμό της φορολογικής επιβάρυνσης των εργαζομένων, το μερίδιο των μισθωτών εργαζομένων σε συνολικούς φόρους, η εξέλιξη του καθαρού κοινωνικού μισθού και των μέτρων διανομής (Piketty, 2007). Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο εξελίσσεται το κράτος πρόνοιας είναι πολυπρισματικός και εμπεριέχει ακόμα περισσότερα στοιχεία που συνδέονται με τη φορολογία και τις παροχές των πολιτών όπως είναι για παράδειγμα οι συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ του καθαρού κοινωνικού μισθού και των δαπανών

για διάφορα πεδία της κοινωνίας. Επιπρόσθετα, στο κράτος πρόνοιας σημαντικές ποσοτικές πτυχές που συνδέονται με τη φορολογία είναι τα επιδόματα ανεργίας, ο κατώτατος μισθός, η κοινωνική πολιτική και τα επίπεδα της αποταμίευσης (Μανιάτης, 2014).

2.4. Η επίδραση της φορολογίας στις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό περιβάλλον

Η φορολογία επειδή ακριβώς αποτελεί μια οικονομική απώλεια για τις επιχειρήσεις διαδραματίζει καίριο ρόλο στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται στο κάθε κράτος. Βέβαια, η φορολογία δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που επιδρά στις αποφάσεις των επιχειρήσεων καθώς υπάρχουν νομικές, κοινωνικές και άλλες διαστάσεις που αφορούν εξατομικευμένα την εκάστοτε επιχείρηση και μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις της.

Οι επιχειρήσεις είναι ο ακρογωνιαίος λίθος μιας οικονομίας κι ως εκ τούτου η επίδραση της φορολογίας ενός κράτους στη λειτουργία τους είναι σημαντικό πεδίο προς μελέτη. Επίσης και η επίδραση της φορολογίας στο επιχειρηματικό περιβάλλον μιας χώρας έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, κυρίως για να διαπιστωθούν οι παράγοντες εκείνοι που διαμορφώνουν ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα για τις επιχειρήσεις. Ο αντίκτυπος της φορολογίας γενικά στις επιχειρήσεις είναι ένα πεδίο που απασχολεί ένα ευρύ επιστημονικό φάσμα. Υπάρχουν εν γένει τρία βασικά ερωτήματα που επιχειρούν να απαντηθούν από την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Το πρώτο συνδέεται με το βαθμό ελαστικότητας των επιχειρηματικών αποφάσεων σε ότι αφορά την τοποθεσία. Δηλαδή πόσο ελαστική είναι απόφαση μιας επιχείρησης να εγκατασταθεί σε μια χώρα, σε συνάρτηση με το φορολογικό συντελεστή που υπάρχει

στη χώρα αυτή. Το δεύτερο ερώτημα συνδέεται με το τι συμβαίνει στην εκάστοτε χώρα με τα φορολογικά έσοδα και κατά πόσο αυτό που συμβαίνει επηρεάζει τις επιχειρηματικές αποφάσεις. Και το τρίτο ερώτημα αφορά στη συχνότητα της φορολόγησης αλλά και στο τι ακριβώς φορολογείται. Συνεπώς τα τρία αυτά ερωτήματα, που απαντώνται από την υπάρχουσα βιβλιογραφία

Οι Duranton, Gobillon & Overman (2005) μελέτησαν τη σχέση της φορολογίας με τις επιχειρηματικές αποφάσεις και διαπίστωσαν ότι όταν η τοπική φορολογία είναι αυξημένη, αυτό έχει επίδραση στα επίπεδα της απασχόλησης (Duranton, Gobillon, & Overman, 2005). Οι Hajkova et al (2006) πραγματοποίησαν μια έρευνα σχετικά με τη φορολογία, το επιχειρηματικό κλίμα και το βαθμό προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων. Διαπιστώθηκε ότι η εταιρική φορολογία δεν έχει σημαντική επίδραση στις άμεσες ξένες επενδύσεις αλλά η φορολογία επηρεάζει το επιχειρηματικό κλίμα. Επισημαίνεται ωστόσο ότι το να εστιάζει μια επιχείρηση αποκλειστικά στη φορολογία της χώρας οδηγεί στην παράλειψη άλλων σημαντικών πολιτικών που ενέχουν επιπρόσθετα κόστη για τις επιχειρήσεις. Το επιχειρηματικό κλίμα, επηρεάζεται σημαντικά από τη φορολογία που ισχύει σε κάθε χώρα αν και υπάρχουν πολυάριθμοι παράγοντες που επιδρούν σε αυτό (Hajkova, Nicoletti, Vartia, & Yoo, 2006).

Ο Avi-Yonah (2020) εξέτασαν τη σχέση μεταξύ φορολογίας και επιχειρήσεων στο πλαίσιο της υιοθέτησης των σωστών κατευθύνσεων από τις εταιρίες για τις πρακτικές της φορολογίας που ακολουθούν. Επισημαίνουν ότι θα πρέπει να τεθούν όρια στο φορολογικό ανταγωνισμό δεδομένου ότι πολλές επιχειρήσεις προκειμένου να γίνουν ανταγωνιστικές, υιοθετούν αθέμητες πολιτικές σε επίπεδο φορολογικής διαχείρισης αλλά σε άλλα επίπεδα. Προτείνουν να γίνουν επενδύσεις σε ένα ισχυρό δίκτυο

κοινωνικής ασφάλειας, υποδομών, εκπαίδευσης και θέσεων εργασίας δηλαδή να γίνει μια ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο διανομής των εσόδων (Avi-Yonah, 2020).

2.5. Η επίδραση της φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών

Ο φόρος αποτελεί την υποχρεωτική συνεισφορά των πολιτών στο δημόσιο ταμείο για την κάλυψη των κρατικών δαπανών για την ευημερία των κοινών ανθρώπων της χώρας. Σημαντικότερη θεωρείται η πιθανή επίδραση της φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Οι μελέτες ποικίλλουν για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της φορολογίας και της οικονομικής ανάπτυξης. Από το πρίσμα των οικονομικών διερευνάται η αρνητική σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και των φόρων δεδομένου ότι ο φορολογικός συντελεστής επηρεάζει αρνητικά τις οικονομίες και αποθαρρύνει την απασχόληση.

Λόγω του υψηλού φορολογικού συντελεστή, ο παραγωγικός πολίτης της χώρας μετατοπίζεται σε άλλες χώρες όπου ο φορολογικός συντελεστής είναι χαμηλός, επομένως είναι τεράστια η απώλεια για την οικονομία μιας χώρας. Ένας υψηλός φορολογικός συντελεστής σε μια οικονομία μειώνει τα κίνητρα για επενδύσεις στον άνθρωπο καθώς όσο μεγαλύτερος είναι ο φορολογικός συντελεστής, τόσο περισσότερα χρήματα θα πληρωθούν σε φόρους. Επιπλέον μια χώρα που έχει υψηλή φορολογία, δε μπορεί να προσελκύσει ξένους επενδυτές καθώς μειώνεται σημαντικά το περιθώριο κέρδους κι ως εκ τούτου οι φορολογικές δομές έχουν μεγάλη σημασία στην οικονομική ανάπτυξη.

Τα εργαλεία της φορολογικής πολιτικής, έχουν διαφορετικές επιπτώσεις στις εξωγενείς και ενδογενείς θεωρίες ανάπτυξης. Στη νεοκλασική θεωρία οι μόνιμες αλλαγές στην

φορολογική πολιτική δεν έχουν μόνιμη επίδραση στο ρυθμό ανάπτυξης γεγονός που προβλέπει πως μια αλλαγή στη φορολογική πολιτική μπορεί να έχει μεταβατικό αντίκτυπο σε μακροπρόθεσμη βάση (Solow, 1956).

Ωστόσο όμως περισσότερη έμφαση δίνεται στη φορολογική δομή αφενός γιατί απαιτείται μεγάλος όγκος φορολογικών εσόδων για αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες για την αποτελεσματική και ομαλή λειτουργία του κράτους τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, κι αφετέρου γιατί η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια σημαντική πρόκληση ανταγωνισμού για τις οικονομίες. Παρατηρείται μάλιστα ότι στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες υπάρχουν περισσότερες δυσκολίες στη διατήρηση της φορολογίας, λόγω του ανταγωνισμού.

Επίσης η έμφαση στη φορολογική διάρθρωση δίνεται γιατί μέσω αυτής δημιουργούνται στρεβλωτικές επιπτώσεις στις οικονομίες από την φορολογική επιβάρυνση. Η οικονομική ανάπτυξη λοιπόν μελετάται περισσότερο σε συνάρτηση με τη φορολογική διάκριση ενώ ο θετικός και αρνητικός αντίκτυπος της φορολογίας έκανε τη σχέση «αύξηση της φορολογίας» πιο περίπλοκη και η φορολογική δομή διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης.

Υπάρχουν στο πλαίσιο αυτό, πολυάριθμες έρευνες που εξέτασαν τη σχέση φορολογικής πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης. Οι Durusu-Ciftci, Gokmenoglu και Yetkiner (2018) διερεύνησαν τη φορολογική πολιτική και τις επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Διαπίστωσαν ότι οι εταιρικοί φόροι και οι φόροι εισοδήματος είναι ο πρώτος φόρος που διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη ανεξάρτητα από το επίπεδο εξέλιξης στο οποίο βρίσκεται μια χώρα. Επιπλέον, διαπίστωσαν ότι στη διαμόρφωση της φορολογικής διάρθρωσης τόσο οι εταιρικοί

φόροι όσο και οι φόροι εισοδήματος, επιδρούσαν πολύπλευρα στην οικονομική ανάπτυξη (Durusu-Ciftci, Gokmenoglu, & Yetkiner, 2018).

Συλλήβδην, επιδρούσαν και ως προς το επίπεδο και ως προς τη διάρθρωσή τους στη φορολογική πολιτική. Οι Dackehag, Hansson, et al. (2012) διαπίστωσαν ότι οι εταιρικοί φόροι και οι φόροι εισοδήματος είχαν αρνητική σχέση με την οικονομική ανάπτυξη (Dackehag & Hansson). Οι Ahmad, Ali & Khan (2020) διερεύνησαν την επίπτωση της φορολόγησης στην οικονομική ανάπτυξη, μελετώντας συγκεκριμένα την περίπτωση του Πακιστάν. Διαπίστωσαν ότι ο φόρος έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη σε μακροχρόνιο και βραχυχρόνιο επίπεδο ενώ παράλληλα τόνισαν τη σημασία των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το Πακιστάν, διαδραματίζοντας εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη και τη διαμόρφωση της φορολογίας (Ahmad, Ali, & Khan, 2020)

Υπάρχουν επίσης επιστημονικές μελέτες που αναδεικνύουν την ύπαρξη αρνητικής και θετικής σχέσης μεταξύ φορολογίας και οικονομικής ανάπτυξης, με ορισμένες από αυτές να καταλήγουν σε αντικρουόμενα αποτελέσματα. Οι Ogbonna και Appah (2016) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ των φορολογικών μεταρρυθμίσεων και της οικονομικής ανάπτυξης στη Νιγηρία. Χρησιμοποίησαν δευτερογενή δεδομένα για το χρονικό διάστημα από το 1994 έως και το 2009 και εφάρμοσαν το τεστ αιτιότητας κατά Granger (Ogbonna & Appah, 2016). Διαφάνηκε ότι η φορολογική μεταρρύθμιση έχει θετική σχέση με την οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης δεν αρκούν μόνο οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις.

Οι Poulson & Kaplan (2008), διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και φορολογικής πολιτικής. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποίησαν δεδομένα από το 1964

έως και το 2004 και δια της εφαρμογής μοντέλου γραμμικής παλινδρόμησης διαπίστωσαν ότι υπάρχει αρνητική σχέση οικονομικής ανάπτυξης και φορολογικής πολιτικής (Poulson & Kaplan, 2008). Οι Mahmood and Chaudhary (2013) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ φορολογικών εσόδων και οικονομικής ανάπτυξης για την περίοδο από το 1973 έως και το 2008 στο Πακιστάν και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι φόροι διαδραμάτιζαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Mahmood & Chaudhary, 2013).

2.6. Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή

Η φοροαποφυγή αναφέρεται σε μια προσπάθεια μείωσης των φορολογικών πληρωμών με νόμιμα μέσα, για παράδειγμα με την εκμετάλλευση των «παραθύρων» του νόμου, ενώ η φοροδιαφυγή αναφέρεται σε μια παράνομη μείωση των φορολογικών πληρωμών, για παράδειγμα με την υποβολή λιγότερων (Reuter, 2012). Επίσης ο όρος φορολογική «πτήση» αναφέρεται στη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων, μόνο για εξοικονόμηση φόρων, για παράδειγμα μέσα από την εγκατάσταση σε υπεράκτιους φορολογικούς παραδείσους (Fuest & Riedel, 2010).

Από μακροοικονομική άποψη - τα νομικά ζητήματα εκτός - η φοροαποφυγή και η φοροδιαφυγή έχουν παρόμοιες αρνητικές επιπτώσεις στον εθνικό προϋπολογισμό. Ως εκ τούτου, ορισμένοι οικονομολόγοι προτείνουν την από κοινού ανάλυση των επιπτώσεών τους και δεν κάνουν πλέον διακρίσεις μεταξύ τους (π.χ. Cross & Shaw, 1982). Ωστόσο, από ψυχολογική άποψη, λόγω νομικών διαφορών και ηθικών θεωρήσεων (Etzioni, 1988), θεωρείται ότι οι φορολογούμενοι αντιλαμβάνονται τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή διαφορετικά, παρά τις ίδιες οικονομικές τους συνέπειες (Kirchler, Maciejovsky, & Schneider, 2003).

Επίσης, το γεγονός ότι το οικονομικό αποτέλεσμα για τον εθνικό προϋπολογισμό είναι ίδιο δε σημαίνει ότι μπορεί σε επίπεδο έρευνας να λαμβάνει υπόψιν εμπειρικά στοιχεία για την πραγματική φορολογική συμπεριφορά. Η επιτακτική ισχύς των αναλυτικών μοντέλων φοροδιαφυγής, που εστιάζουν κυρίως σε εξωγενείς μεταβλητές, όπως η συχνότητα ελέγχου και η κύρωση, δεν έχουν πειστικά εμπειρικά στοιχεία (Alm, McClelland, & Schulze, 1999). Επομένως, οι οικονομικές συνέπειες από μόνες τους φαίνεται να μην επαρκούν για την αξιόπιστη πρόβλεψη και περιγραφή της πραγματικής φορολογίας (Kirchler, Maciejowsky, & Schneider, 2003).

Ωστόσο, σε πολλά επίσημα οικονομικά μοντέλα, τα άτομα θεωρείται αποκλειστικά ότι αντιδρούν παθητικά σε εξωγενείς μεταβλητές και ότι πληρώνουν φόρους μόνο επειδή φοβούνται τους πιθανούς ελέγχους και τις κυρώσεις. Τα εσωτερικά κίνητρα, όπως η αντιληπτή δικαιοσύνη, η συνεργασία ή οι κοινωνικοί κανόνες, παραμένουν αναπάντητα.

Στις περισσότερες χώρες, ωστόσο, οι συχνότητες ελέγχου είναι εξαιρετικά χαμηλές και οι κυρώσεις συνεπάγονται ως επί το πλείστον την καταβολή απλήρωτων φόρων και μόνο ένα μικρό πρόστιμο, υποδεικνύοντας ότι η καθαρά οικονομική ανάλυση της φοροδιαφυγής είναι ανεπαρκής για να δώσει στοιχεία σχετικά με κάποιο πιθανό οικονομικό αντίκτυπο. Ωστόσο, στην πραγματικότητα τα ποσοστά συμμόρφωσης είναι υψηλότερα από ό, τι έχει προβλεφθεί από καθαρά οικονομική άποψη. Έτσι, μπορεί να υποθεθεί ότι εκτός από τις εξωγενείς μεταβλητές, οι εγγενείς μεταβλητές, όπως η αντιληπτή δικαιοσύνη, η συνεργασία ή οι κοινωνικοί κανόνες, έχουν θεμελιώδη σημασία στις φορολογικές αποφάσεις και ιδίως στην απόφαση πληρωμής των φόρων (Doshi & Patil, 2020).

Σε επίπεδο ΕΕ, η καταπολέμηση της φορολογικής απάτης αποτελεί βασική μέριμνα των πολιτικών της. Κατά βάση τα τελευταία έξι έτη, ύστερα από την αποκάλυψη κρουσμάτων φοροδιαφυγής (Luxleak, έγγραφα του Παναμά και Paradise papers) αλλά και ερευνών που αποκάλυψαν τις οικονομικές απώλειες από την φοροδιαφυγή, η ΕΕ έχει προχωρήσει στην υιοθέτηση φορολογικών πρακτικών που στοχεύουν στην καταπολέμηση της φορολογικής απάτης. Ιδίως, οι πολιτικές αυτές επικεντρώνονται στην ανάκτηση των εσόδων που κανονικά θα έπρεπε να έχουν καταβληθεί στις φορολογικές αρχές και στη δημιουργία μέτρων που προάγουν τη φορολογική δικαιοσύνη.

Αναγνωρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μάλιστα, ότι οι φόροι που δεν καταβάλλονται οδηγούν σε μειωμένα έσοδα για τους προϋπολογισμούς των κρατών μελών αλλά και για τον ενωσιακό προϋπολογισμό. Ωστόσο, αναγνωρίζεται παράλληλα κάτι που ήδη ειπώθηκε από τα εμπειρικά αποτελέσματα, ότι η έκταση των μη καταβληθέντων φόρων και ο συνεπαγόμενος αντίκτυπος στις οικονομίες των κρατών μελών και της ΕΕ δεν μπορούν να εκτιμηθούν επακριβώς.

Συνεπώς σε ότι αφορά τους φόρους και τα διαφυγόντα έσοδα έχει ενισχυθεί σημαντικά η πολιτική της ΕΕ προκειμένου να διασφαλίζονται τα φορολογικά έσοδα από τους άμεσους και τους έμμεσους φόρους. Επίσης σε ότι αφορά τους μη καταβληθέντες φόρους διαπιστώνεται ότι ο ποσοτικός τους προσδιορισμός είναι εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία καθότι οι οικονομικές ροές των δραστηριοτήτων, δεν είναι διακριτές. Πρόκειται για τη λεγόμενη «μη παρατηρούμενη οικονομία» στην οποία εμπεριέχονται είτε άτυπες είτε παράνομες οικονομικές δραστηριότητες αλλά κι άλλες δραστηριότητες, που δεν μπορούν να εκτιμηθούν. Ωστόσο, κάποιες εκτιμήσεις στην κλίμακα των μη καταβληθέντων φόρων στην ΕΕ έχει καταλήξει ότι για το 2015 το

σχετικό ποσό ανερχόταν στα 50-70 δισεκατομμύρια ευρώ και μπορεί να έφτανε έως και 190 δισεκατομμύρια ευρώ.

Στην Ελλάδα, η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή αποτελούν μακρόπνοα προβλήματα που έχουν ζημιώσει πολύπλευρα την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Μια έρευνα του Οργανισμού έρευνας και ανάλυσης «Διανόησις» αποκάλυψε ότι η φοροδιαφυγή εκτιμάται στο 6-9% του ΑΕΠ, δηλαδή στο 32% των δημοσίων εσόδων. Περαιτέρω ανέλυσαν τις κατηγορίες των φορολογουμένων που πληρώνουν φόρους, διαπιστώνοντας ότι το 64% των ελεύθερων επαγγελματιών δήλωνε έσοδα κάτω από το αφορολόγητο όριο, το 49% των μισθωτών δήλωνε εισόδημα κάτω των 12.000 ευρώ και οι 900 μεγαλύτερες επιχειρήσεις στην Ελλάδα πλήρωναν περίπου το 61% των φόρων που αναλογούσαν στα νομικά πρόσωπα.

Βέβαια, όπως επισημαίνεται και στη σχετική έρευνα και βέβαια διαπιστώνεται κι από την κοινωνική εμπειρία, το πολυσχιδές νομοθετικό πλαίσιο οδηγεί σε σημαντικές στρεβλώσεις του φορολογικού συστήματος. Ενδεικτικά επισημάνθηκε πως από το 1975 έως και το 2015, σχετικά με τη φορολογία ελήφθησαν 115.000 υπουργικές αποφάσεις και καταρτίστηκαν 250 φορολογικά σχέδια. Είναι συνεπώς σαφές, πως η εικόνα της Ελλάδας εν σχέση με τη φοροδιαφυγή είναι εξαιρετικά αρνητική ενώ οι αιτίες πίσω από το συγκεκριμένο πρόβλημα, είναι πολυάριθμες (Διανόησις, 2016).

Κεφάλαιο τρίτο: Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα και την Ε.Ε.

3.1. Το φορολογικό καθεστώς στην Ευρώπη

Το *sui generis* σύστημα διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λειτουργεί με βάση τις πυλώνες αρμοδιοτήτων και σε ορισμένα ζητήματα, λόγω της διατήρησης της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των κρατών, δεν συμμετέχει με κανένα τρόπο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021). Αυτό ισχύει και για τη διαμόρφωση της φορολογίας και συγκεκριμένα, η ΕΕ δεν έχει άμεσο ρόλο στη συλλογή φόρων ή στον καθορισμό φορολογικών συντελεστών. Το ποσό του φόρου που πληρώνει κάθε πολίτης αποφασίζεται από την εθνική κυβέρνηση, μαζί με τον τρόπο με τον οποίο δαπανώνται οι συλλεγόμενοι φόροι.

Ωστόσο, η ΕΕ εποπτεύει τους εθνικούς φορολογικούς κανόνες σε ορισμένους τομείς και ιδιαίτερα σε τομείς που αφορούν τις πολιτικές της ΕΕ για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, προκειμένου να διασφαλιστεί:

- η ελεύθερη ροή αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων σε ολόκληρη την ΕΕ (στην ενιαία αγορά)
- ότι οι επιχειρήσεις σε μια χώρα δεν έχουν αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών σε άλλη χώρα
- οι φόροι δεν προάγουν διακρίσεις εις βάρος καταναλωτών, εργαζομένων ή επιχειρήσεων από άλλες χώρες της ΕΕ

Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ενιαία αγορά επιτρέπει την ελεύθερη εμπορία αγαθών και υπηρεσιών διασυνοριακά εντός της ΕΕ. Για να γίνει αυτό ευκολότερο για

τις επιχειρήσεις - και να αποφευχθούν ανταγωνιστικές στρεβλώσεις μεταξύ τους - οι χώρες της ΕΕ συμφώνησαν να ευθυγραμμίσουν τους κανόνες τους για τη φορολόγηση αγαθών και υπηρεσιών. Ορισμένες περιοχές επωφελούνται από συγκεκριμένες συμφωνίες, όπως ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) ή οι φόροι ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας, καπνού και αλκοόλ. Η ΕΕ συνεργάζεται επίσης με χώρες της ΕΕ για το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών που αφορούν στη φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων.

Βασικός στόχος είναι οι φόροι να γίνουν δίκαιοι, αποτελεσματικοί και φιλικόι προς την ανάπτυξη. Αυτό είναι σημαντικό για να διασφαλιστεί η σαφήνεια των φόρων που καταβάλλουν τα άτομα που μετακινούνται στα κράτη μέλη της ΕΕ ή επιχειρήσεις που επενδύουν διασυνοριακά. Αυτός ο συντονισμός βοηθά επίσης στην πρόληψη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής (European Union, 2021).

Η φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει δύο συνιστώσες: την άμεση φορολογία, η οποία παραμένει αποκλειστική ευθύνη των κρατών μελών και την έμμεση φορολογία, η οποία επηρεάζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στην ενιαία αγορά. Όσον αφορά την άμεση φορολογία, η ΕΕ έχει θεσπίσει ωστόσο εναρμονισμένα πρότυπα για τη φορολογία των εταιρειών και των φυσικών προσώπων ενώ τα κράτη μέλη έχουν λάβει κοινά μέτρα για την πρόληψη της φοροαποφυγής και της διπλής φορολογίας (European Union, 2021).

Όσον αφορά την έμμεση φορολογία, η ΕΕ συντονίζει και εναρμονίζει τη νομοθεσία για το φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Διασφαλίζει ότι ο ανταγωνισμός στην εσωτερική αγορά δεν στρεβλώνεται από τις διακυμάνσεις των συντελεστών έμμεσης φορολογίας και των συστημάτων που δίνουν

στις επιχειρήσεις μιας χώρας αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι άλλων. Συγκεκριμένα για το ΦΠΑ οι χώρες της ΕΕ έχουν διαφορετικούς συντελεστές ΦΠΑ, ενώ οι επιμέρους διαχωρισμοί γίνονται σε τυπικούς, μειωμένους και ειδικούς συντελεστές. Υπάρχουν επίσης αγαθά και υπηρεσίες που απαλλάσσονται από το ΦΠΑ στο πρίσμα των ειδικών καθεστώτων ενώ υπάρχουν επίσης ειδικές προβλέψεις για μικρές επιχειρήσεις που εμπορεύονται χωρίς χρέωση ΦΠΑ και κλιμακωτή φορολογική απαλλαγή για ορισμένους τομείς.

Οι κανονισμοί της ΕΕ για τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές, όπως το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, έχουν επηρεάσει σημαντικά τα συστήματα δημοσίων εσόδων των κρατών μελών και ανάγκασαν τα εθνικά κράτη να συμμορφώσουν τις οικονομικές τους πολιτικές σε αυτό το νέο οικονομικό πλαίσιο (Evers, 2015). Προσπάθειες εναρμόνισης φόρου έχουν γίνει από τη ΕΕ από το 2014 καθότι η ενίσχυση της δημόσιας οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ αποτέλεσε σημαντική συνιστώσα μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση στην ΕΕ. Προκειμένου να μειωθεί τον αντίκτυπο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, και ιδίως η επίδραση των ασύμμετρων σοκ, οι χώρες έπρεπε να πετύχουν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και να ελαχιστοποιήσουν τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους μέσα από την εφαρμογή ενός συστήματος κοινής χρήσης, όπως ο ασφαλιστικός μηχανισμός ή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Σταθερότητας.

Ως θεμελιώδες ζήτημα, η φορολογία συνθέτει μια υποδομή για το φορολογικό της ΕΕ με πολιτική σημασία κυρίως για την αύξηση των πόρων των εσόδων που θα πρέπει να αυξάνονται σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Η φορολογία στην ΕΕ, παρά το γεγονός ότι δεν συντελείται σε ενιαία βάση για τα κράτη μέλη, έχει μελετηθεί ως προς τις εισροές κεφαλαίων στην ΕΕ. Ο Erol (2020) μελέτησε τα φορολογικά συστήματα στην ΕΕ σε συνάρτηση με το ρόλο της οικονομικής ολοκλήρωσης και της παγκόσμιας

οικονομικής κρίσης. Μελέτησαν τα δεδομένα 15 κρατών μελών της ΕΕ και διαπίστωσαν ότι η οικονομική ολοκλήρωση έχει αρνητική σχέση με τα φορολογικά έσοδα ενώ για τις πιο ολοκληρωμένες -πολιτικά- οικονομίες, τα φορολογικά έσοδα έχουν μειωθεί μακροπρόθεσμα. Επιπλέον διαπίστωσαν ότι η οικονομική κρίση επέδρασε αρνητικά στην είσπραξη των φορολογικών εσόδων αλλά μια αύξηση της έμμεσης φορολογίας μπορεί να αποτελέσει εφελτήριο δυναμικής ανάπτυξης για τα κρατικά έσοδα (Erol, 2020).

Παρατηρείται επίσης ότι οι προσπάθειες είσπραξης φόρων από τα κράτη μέλη ιδίως στην περίοδο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, τείνει να ρυθμίζεται με έμμεση φορολογία. Κι αυτό διότι η έμμεση φορολογία είναι μια πιο φιλική φορολογική πολιτική και μειώνει την επιβάρυνση του κεφαλαίου. Ωστόσο όμως εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης το μερίδιο των φόρων κατανάλωσης αυξάνεται στη συνολική φορολογία, κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα την έμμεση φορολογική επιβάρυνση της εργασίας (de Wilde, 2020). Υπάρχουν λοιπόν σε όλα τα παραπάνω σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά κράτη μέλη οι οποίες διαμορφώνουν φορολογικά συστήματα με άλλες αντιμετώπισεις για την φορολογητέα ύλη και πράξη.

Οι Angus, Holmes & Meier (2019) εξέτασαν τις σημαντικές διαφοροποιήσεις στη φορολογική αντιμετώπιση της έμμεσης φορολογίας στην ΕΕ σε ότι αφορά την κατανάλωση του αλκοόλ. Διαπίστωσαν ότι ακόμη και σε ένα καθορισμένο σύστημα δόμησης των δασμών, όπως αυτό που επιβάλλει η ΕΕ, μπορεί να υπάρχει ουσιαστική διακύμανση μεταξύ των επιπέδων και των δομών του φόρου στην κατανάλωση αλκοόλ. Από τη σκοπιά της δημόσιας υγείας, τα συστήματα φορολογίας οινοπνευματωδών ποτών θα πρέπει γενικά να επιδιώκουν να ενθαρρύνουν την κατανάλωση ποτών χαμηλότερης, και όχι υψηλής περιεκτικότητας σε αλκοόλ, καθώς

αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση των συνολικών επιπέδων κατανάλωσης αλκοόλ. Σε αυτό το πλαίσιο, η εντολή της ΕΕ να επιβάλει δασμούς στον οίνο και στον μηλίτη βάσει του όγκου του προϊόντος, αντί του ορίου, μπορεί να δράσει κατά των συμφερόντων της δημόσιας υγείας, ενδεχομένως ενθαρρύνοντας την παραγωγή και την κατανάλωση προϊόντων υψηλότερης περιεκτικότητας (Angus, Holmes, & Meier, 2019).

Υπάρχουν δηλαδή αντικρουόμενες πολιτικές, οι οποίες άλλοτε ενισχύουν την ενότητα του φορολογικού συστήματος των κρατών μελών της ΕΕ κι άλλοτε διαμορφώνουν μια εντελώς διαφορετική αντιμετώπιση των φορολογητέων πηγών. Συνολικά βέβαια οι διαφορές στη φορολογία και το σύστημα φορολόγησης των κρατών μελών της ΕΕ είναι σημαντικές και για το λόγο αυτό θα παρουσιαστεί στη συνέχεια ένας πίνακας με τους συντελεστές φορολογίας για τις επιχειρήσεις, τα φυσικά πρόσωπα και τον ΦΠΑ για τα κράτη μέλη της ΕΕ με συνοπτικές επεξηγήσεις κι επιμέρους αναλύσεις.

Χώρα	Εταιρικοί φόροι	Μέγιστος φόρος εισοδήματος	ΦΠΑ
Αυστρία	25%	55%	20% (Μειωμένοι συντελεστές 10% και 13%)
Βέλγιο	29% (25% από το 2020. Για το 20% των ΜΜΕ από το 2018 με τα πρώτα 100.000 € κέρδος)	50% (εξαιρουμένου του 13,07% κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλεται από τον εργαζόμενο και εκτός	21% (Μειωμένοι συντελεστές 6% και 12%)

		του 32% κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλεται από τον εργοδότη)	
Βουλγαρία	10%	10% (επιπλέον 12,9% από τον εργαζόμενο για εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή ασφάλιση υγείας, συνταξιοδοτικό ταμείο και ταμείο ανεργίας) και επιπλέον 17,9% από τον εργοδότη (για διάφορες εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)	20% (Μειωμένοι συντελεστές 9%)
Γαλλία	30% (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εισφορών) μετά το 2018	49% (45% + 4% για ετήσια εισοδήματα άνω των 250.000 ευρώ για τους εφάπαξ φορολογούμενους ή άνω των 500.000 ευρώ για παντρεμένα ζευγάρια) και φόροι κοινωνικής ασφάλισης	20% (μειωμένος συντελεστής 10%, 5,5%, 2,1% και 0% για συγκεκριμένες περιπτώσεις όπως ορισμένα τρόφιμα, μεταφορές,

		και κοινωνικής εισφοράς σε διάφορα ποσοστά, για παράδειγμα 17,2% για υπεραξίες, τόκους και μερίσματα.	πολιτιστικά αγαθά κ.λπ.)
Γερμανία	22,825% (λίγα μικρά χωριά) έως 32,925% (στο Μόναχο) ανάλογα με τον δήμο. Αυτό περιλαμβάνει το 15% φόρο των επιχειρήσεων και 5,5% επιπλέον φόρο αλληλεγγύης συν τον εμπορικό φόρο που καταβάλλεται στον δήμο.	47,475% που περιλαμβάνει 45% φόρο εισοδήματος και 5,5% επιπλέον αλληλεγγύη με βάση το συνολικό φορολογητέα εισόδημα για εισόδημα άνω των 256.304 €. Ο συντελεστής φόρου εισοδήματος είναι 14% για τα εισοδήματα που υπερβαίνουν το βασικό ετήσιο όριο των 9.000 ευρώ.	19% (ισχύει μειωμένος συντελεστής 7% π.χ. στις πωλήσεις ορισμένων τροφίμων, βιβλίων και περιοδικών, λουλουδιών και μεταφορών)
Δανία	22%	51,95% (συμπεριλαμβανομένου του 8% της κοινωνικής ασφάλισης που	25% (μειωμένος συντελεστής 0% για τη μεταφορά επιβατών και

		καταβάλλεται από τον εργαζόμενο και εξαιρουμένου του 0,42-1,48% του φόρου υπέρ της εκκλησίας που επιβάλλεται στα μέλη της εθνικής εκκλησίας της Δανίας)	εφημερίδων που δημοσιεύονται κανονικά με ρυθμό άνω του ενός τεύχους ανά μήνα)
Ελλάδα	24%	65,67% (45% για >40.000 € + 7,5% Φόρος Αλληλεγγύης για >40.000 €) και 26,95% φόροι Κοινωνικής Ασφάλισης για υπαλλήλους ή έως και 47,95% για ιδιώτες επαγγελματίες.	24% (μειωμένοι συντελεστές 13% και 5%)
Εσθονία	20% φόρος των επιχειρήσεων επί των κατανεμημένων κερδών και 0% για τα μη διανεμηθέντα κέρδη	20% (+ 2,4% του φόρου ασφάλισης ανεργίας, 0,8% που καταβάλλεται από τον εργοδότη, 1,6% που καταβάλλεται από τον εργαζόμενο και 33% της κοινωνικής	20% (μειωμένος συντελεστής 9%)

		ασφάλισης που καταβάλλεται πριν από τον ακαθάριστο μισθό από τον εργοδότη) περίπου 57,8% συνολικά	
Ιρλανδία	12,5% για έσοδα από συναλλαγές 25% για μη εμπορικά έσοδα	40% πάνω από 34.550 € για άγαμους και πάνω από 42.800€ για παντρεμένους φορολογούμενους. Επιπλέον φόρος (Universal Social Charge) 4,5% για έσοδα έως 50.170 € και 8% για τα υπόλοιπα. Φόρος για κοινωνική ασφάλιση 4%	23%
Ισπανία	25% 4% στα Κανάρια Νησιά	Μέγιστος συντελεστής φόρου εισοδήματος 45%. Δεν περιλαμβάνονται εισφορές εργαζομένων 6,35% φόρου	21% (μειωμένοι συντελεστές 10% και 4%)

		κοινωνικής ασφάλισης, 4,7% φόρος εισφορών συντάξεων, 1,55% φόρος ανεργίας, 0,1% φόρος επαγγελματικής κατάρτισης. Δεν περιλαμβάνονται οι εργοδοτικές εισφορές 23,6%, 5,5% φόρος ανεργίας, 3,5% φόροι εργαζομένων, φόρος επαγγελματικής εκπαίδευσης 0,06%, 0,2% φόρος FOGASA (φόρος απασχόλησης σε περίπτωση πτώχευσης της εταιρείας).	
Ιταλία	27,9% (24% συν 3,9% δημοτικός φόρος)	45,83% (43% φόρος εισοδήματος + 2,03% περιφερειακός φόρος εισοδήματος + 0,8% δημοτικός φόρος εισοδήματος)	22% (Μειωμένοι συντελεστές 10%, 5%, 4%) [6]

Κάτω Χώρες (Ολλανδία)	25% πάνω από 200.000 € κέρδους και άλλως 16,5%	49,5% (εξαιρουμένης της έκπτωσης έκπτωση για εισοδήματα έως και 98.604 €)	21% (μειωμένος συντελεστής 9% και 0% για ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες)
Κροατία	18% (Μειωμένο ποσοστό 12% για μικρές επιχειρήσεις)	40% (εξαιρουμένου του συνολικού ποσού των ασφαλίσεων 35,2% που εισπράττονται στο εισόδημα)	25% (Μειωμένοι συντελεστές 13% + 5%) (Μειωμένοι συντελεστές 9%)
Κύπρος	12.5%	35%	19% (Μειωμένοι συντελεστές 5% + 9%) (Μειωμένοι συντελεστές 9%)
Λετονία	20% φόρος επιχειρήσεων στα κατανεμημένα κέρδη, 0% στα μη κατανεμημένα κέρδη και 15% για μικρές επιχειρήσεις	20% (φόρος εισοδήματος) και 35,09% (κοινωνική ασφάλιση). Σύνολο έως 55,09%	21% (μειωμένα ποσοστά 12% και 0%)
Λιθουανία	15% (5% για μικρές επιχειρήσεις)	44,27% (πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές: 34,27%	21% (Μειωμένοι συντελεστές 5%, 9%)

		κοινωνική ασφάλιση (ονομαστικά είναι 1,77% πληρωτέα από τον εργοδότη + 19,5% πληρωτέα από τον υπάλληλο + από 1,8% έως 3% προαιρετική συσσώρευση πένες), 20% εισόδημα	
Λουξεμβούργο	24,94% (εμπορική δραστηριότητα) 5,718% στα έσοδα και στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.	43,6% (φόρος εισοδήματος 40% και επιπλέον φόρος αλληλεγγύης 9% που υπολογίζεται επί του φόρου εισοδήματος)	17% (Μειωμένοι συντελεστές 3%, 8%, 14%)
Μάλτα	35%	35% (επιπλέον 10% από τον εργαζόμενο για εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή ασφάλιση υγείας, σύνταξη και εκπαίδευση) και επιπλέον 10% από τον εργοδότη για διάφορες	18% (Μειωμένοι συντελεστές 5%, 7% και 0% για τις ανάγκες ζωής - παντοπωλεία, νερό, συνταγογραφούμενα φάρμακα, ιατρικό εξοπλισμό και προμήθειες,

		εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)	δημόσιες συγκοινωνίες, τέλη παιδικής εκπαίδευσης)
Ουγγαρία	9%	<p>Σύνολο: 43,16%</p> <p>Υπάλληλος: 33,5% του ακαθάριστου μισθού (Συνολικά έξοδα εργαζομένων του ακαθάριστου μισθού χωρίς παιδιά: 15%</p> <p>Φόρος εισοδήματος, Κοινωνική ασφάλιση: 10% σύνταξη, 3% σε μετρητά και 4% σε είδος, 1,5% εισφορές στην αγορά εργασίας)</p> <p>Εργοδότης: 17% επιπλέον του ακαθάριστου μισθού (15,5% κοινωνικός φόρος, 1,5% συνεισφορά στο ταμείο κατάρτισης)</p>	27% (Μειωμένοι συντελεστές 18% και 5%)

Πολωνία	19% (Μειωμένο ποσοστό 9% για μικρές επιχειρήσεις)	17% έως 85.528 PLN και 32% άνω των 85.528 PLN	23% (μειωμένα ποσοστά 5% και 8%)
Πορτογαλία	21% + 3 έως 9% ανάλογα με το κέρδος	48% και 5% επιπλέον φόρος αλληλεγγύης, 11% κοινωνική ασφάλιση (καταβάλλεται από τον εργαζόμενο) + 23,75% (κοινωνική ασφάλιση που καταβάλλεται από την εταιρεία)	23% (μειωμένα ποσοστά 13% και 6%)
Ρουμανία	Έσοδα <1 εκατ. €: 1% όλων των πωλήσεων Έσοδα > 1 εκατ. €: 16% στα κέρδη	Υπάλληλος: 41,5% [10% φόρος εισοδήματος (εκτός ακαθάριστης μείωσης σύνταξης και μειώσεων υγείας), 25% συνταξιοδοτική εισφορά, 10% εισφορά υγείας. Μεικτά εισοδήματα κάτω από 3.600 RON ωφελούνται από προσωπικές	19% (μειωμένα ποσοστά 9% και 5%)

		εκπτώσεις έως 1.310 RON από φορολογητέο εισόδημα. Εργοδότης: 2,25% (υποχρεωτική ασφάλιση εργασίας)	
Σλοβακία	21%	50% (φόρος εισοδήματος 19% + 25% για το μέρος του ετήσιου εισοδήματος μεγαλύτερο από 35.022,31 ευρώ, πρόσθετες εισφορές με 4% υποχρεωτική ασφάλιση υγείας από εργαζομένους και 10% από εργοδότη, 9,4% κοινωνική ασφάλιση από εργαζόμενο και 25,2% από εργοδότη)	20% (μειωμένο ποσοστό 10%)
Σλοβενία	19%	50%	22% (μειωμένο ποσοστό 9,5%)

Σουηδία	22% (21.4%: 2019, 20.6%: 2021)	55,5% (Δεν περιλαμβάνονται οι φόροι μισθοδοσίας 31,42%)	25% (μειωμένοι συντελεστές 12% και 6%)
Τσεχία	19%	53,5% (15% φόρος εισοδήματος + 6,5% ανά εργαζόμενο + 25% ανά εργοδότη (2,3% υγειονομική περίθαλψη + 21,5% κοινωνική ασφάλιση + 1,2% κρατική πολιτική απασχόλησης) + 7% εισφορά αλληλεγγύης (υποθέτοντας ότι το εισόδημα είναι πάνω από 1.277.328 CZK ετησίως)	21% (μειωμένα ποσοστά 15% και 10%)
Φινλανδία	20%	25% έως 67% ανάλογα με το καθαρό εισόδημα και τον δήμο, συμπεριλαμβανομένου του 7,8% για αμοιβές κοινωνικής ασφάλισης,	24% (μειωμένο ποσοστό 14% για είδη παντοπωλείου και εστιατόρια, 10% για βιβλία,

		πληρωμή επιδόματος ανεργίας από τον εργαζόμενο και τον εργοδότη, που είναι κατά μέσο όρο 18%.	φάρμακα, μεταφορά επιβατών και άλλα)
--	--	---	--------------------------------------

Πίνακας 1. Φορολογία κρατών μελών της Ε.Ε.

Πηγή: (OECD, 2021; OECD,2021;Your Europe, 2021)

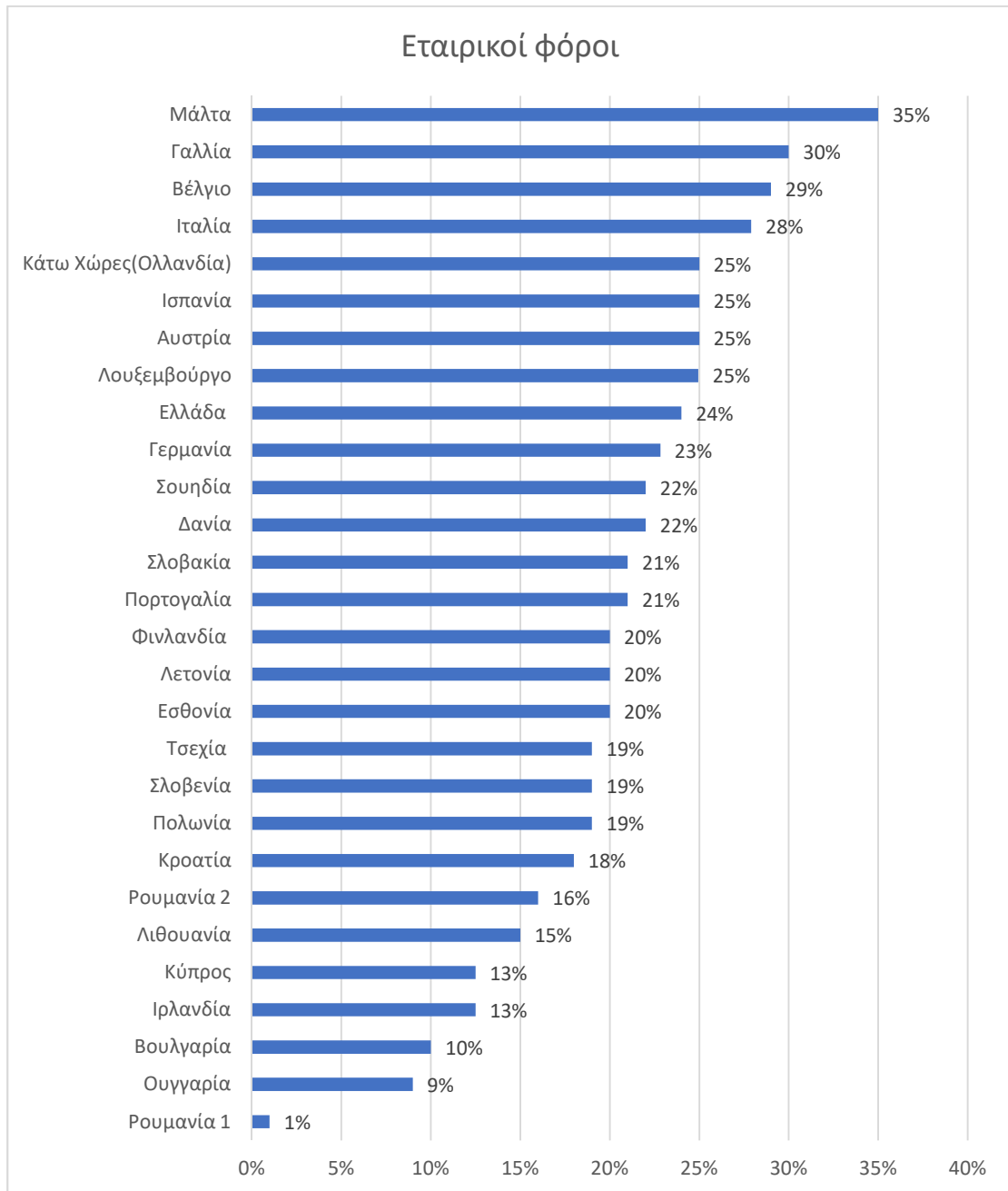
Από τον παραπάνω πίνακα είναι πρόδηλο πως οι διαφορές των φορολογικών συντελεστών είναι σημαντικές μεταξύ των κρατών μελών ενώ παρατηρούνται και διαφορές μεταξύ του τρόπου φορολόγησης. Αυτό συναντάται σε όλες τις κατηγορίες φόρων και για παράδειγμα η Ρουμανία έχει τον χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή για επιχειρήσεις με τζίρο κάτω του ενός εκατομμυρίου ευρώ ο οποίος ανέρχεται μόλις στο 1% ενώ όταν ξεπερνάνε το ένα εκατομμύριο ο συντελεστής αυξάνεται στο 16%. Αυτή τη διαφοροποίηση ανάλογα με το ύψος του κύκλου εργασιών τον συναντάμε και σε άλλα φορολογικά συστήματα αν και της Ρουμανίας, διαπιστώνεται η πιο αξιοσημείωτη διάκριση.

Από τον πίνακα 1 επίσης, διαπιστώνεται ότι η Ουγγαρία, η Βουλγαρία, η Ιρλανδία και η Κύπρος αποτελούν τις χώρες με τους πιο μικρούς φορολογικούς συντελεστές στην ΕΕ. Οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές των χωρών αυτών έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, κυρίως επειδή αποτελούν σημαντικό κίνητρο μετεγγκατάστασης ξένων επιχειρήσεων προκειμένου να επωφεληθούν από την ευνοϊκή φορολόγηση. Σήμερα, είναι γεγονός ότι αρκετές πολυεθνικές χρησιμοποιούν στρατηγικές φοροαποφυγής προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τη φορολογική τους υποχρέωση.

Συχνά οι πολυεθνικές συνεργάζονται με κυβερνήσεις που τους παρέχουν προτιμησιακή μεταχείριση με δικαιοδοσίες χαμηλού φόρου, με τις χώρες αυτές να αποτελούν «φορολογικούς παραδείσους» (Hendriksen, 2016).

Υπάρχουν μολαταύτα επιστημονικές μελέτες που αποδεικνύουν ότι οι χώρες αυτές αποτελούν απειλή για την παγκόσμια οικονομία επειδή οδηγούν σε τεράστια δημοσιονομική απώλεια για τις χώρες. Έτσι και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τους δικούς της φορολογικούς παραδείσους που συμβάλλουν στην απώλεια 250 δισεκατομμυρίων ευρώ ετησίως με το ποσό αυτό να αποτελεί περισσότερο από το 2% του ΑΕΠ της Ένωσης. Παρά τις προφανείς αρνητικές συνέπειες, υπάρχει πληθώρα φορολογικών συστημάτων με ευνοϊκές διατάξεις για τις πολυεθνικές, με την Ιρλανδία να αποτελεί μια από αυτές. Για παράδειγμα, η υπόθεση της Apple με έδρα την Ιρλανδία οδήγησε στην διαταγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για πληρωμή προστίμου ύψους 13 δισεκατομμυρίων ευρώ από την εταιρεία λόγω παράνομης κρατικής ενίσχυσης (Wagner, 2021).

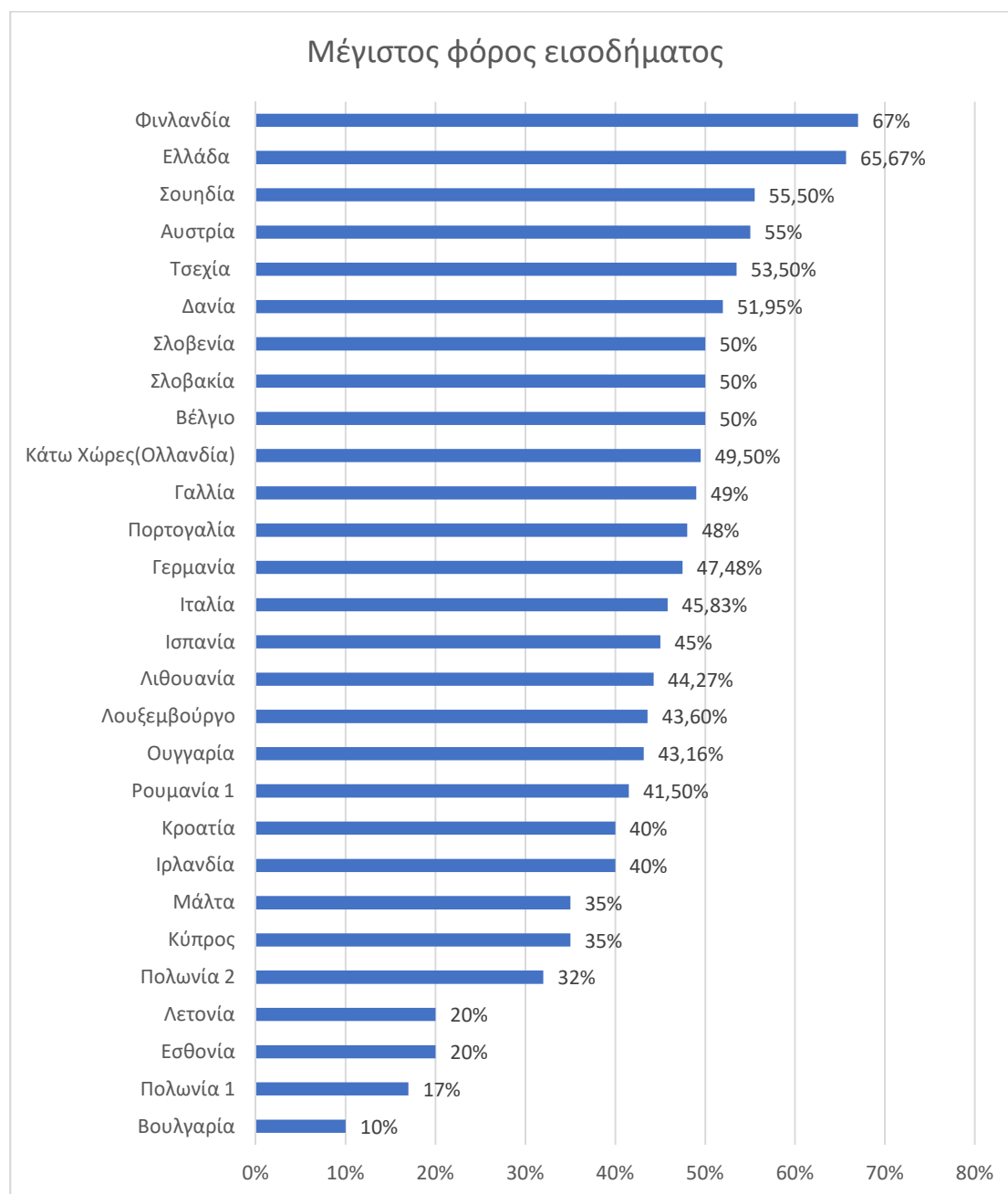
Ωστόσο στις περισσότερες περιπτώσεις η χαμηλή φορολόγηση των επιχειρήσεων αποτελεί ένα κίνητρο μετεγκατάστασης, που τελικά ευνοεί τη χώρα υποδοχής. Για παράδειγμα, η Βουλγαρία μέσα από το ευνοϊκό φορολογικό της καθεστώς προσέλκυσε ιδίως την περίοδο της οικονομικής κρίσης, μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων από την Ελλάδα οι οποίες επέλεξαν να αλλάξουν την έδρα τους, για να μπορέσουν να επιβιώσουν (Karitsinis, 2014). Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι εταιρικοί φόροι των κρατών μελών της ΕΕ με φθίνουσα σειρά και διαπιστώνουμε ότι η Μάλτα, η Γαλλία και το Βέλγιο αποτελούν τις χώρες με τους μεγαλύτερους φορολογικούς συντελεστές της ΕΕ.

Διάγραμμα 1. Εταιρικοί φόροι κρατών μελών της Ε.Ε.

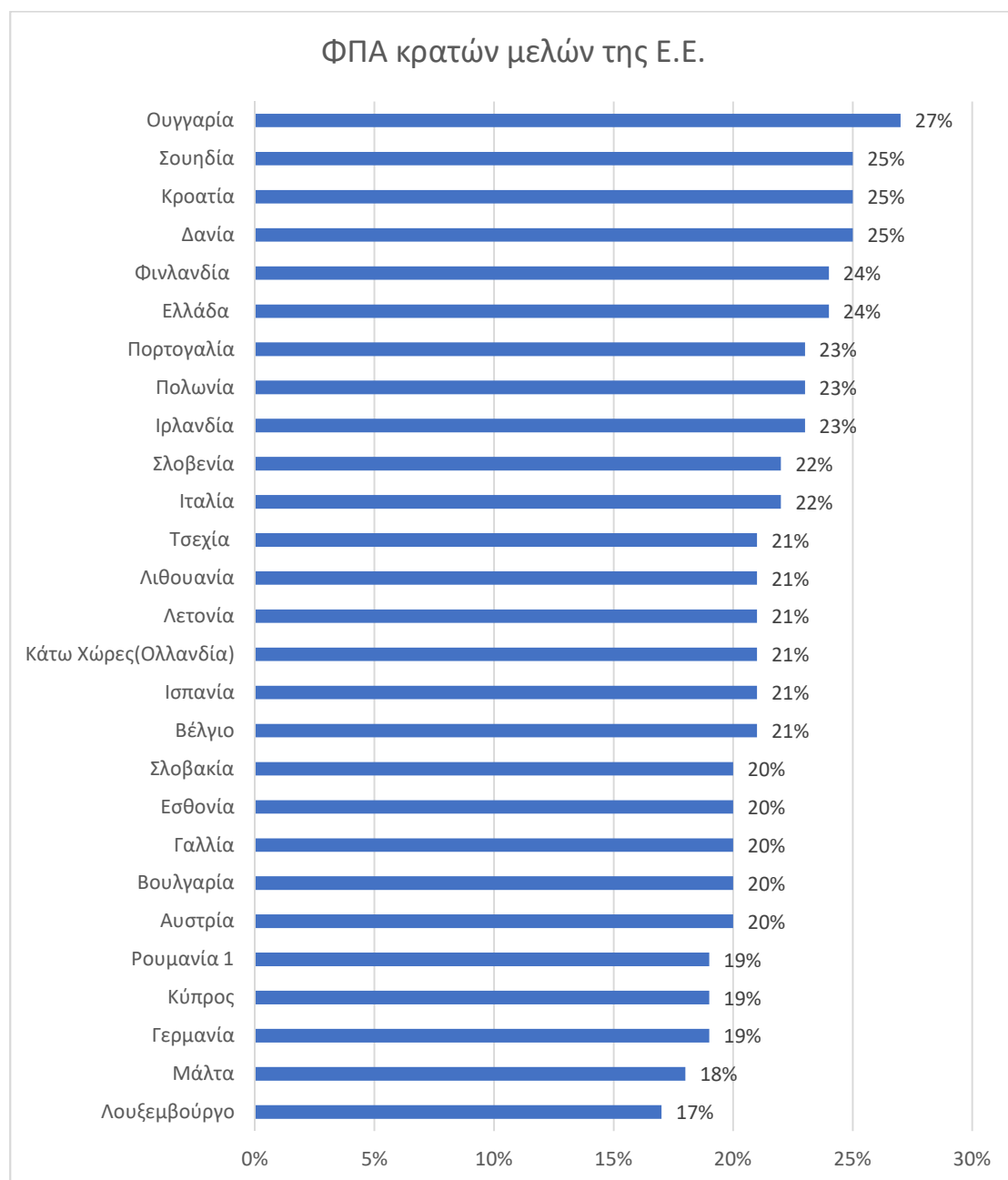
Στη συνέχεια, ακολουθούν συγκεντρωτικά οι φόροι εισοδήματος των κρατών μελών της Ε.Ε. και πάλι σε φθίνουσα σειρά. Παρατηρούμε ότι η Φινλανδία, η Ελλάδα και η Σουηδία βρίσκονται στις τρεις υψηλότερες θέσεις ενώ η Βουλγαρία, η Πολωνία και η Εσθονία στις τρεις χαμηλότερες. Βέβαια θα πρέπει να τονιστεί ότι τα εν λόγω ποσοστά

αποτελούν την ανώτατη κλίμακα φορολόγησης, δηλαδή τα υψηλότερα εισοδήματα των φορολογουμένων κι ως εκ τούτου αντικατοπτρίζουν ένα μόνο μέρος του φορολογικού συστήματος. Υπάρχουν για όλες τις χώρες, όπως αναλύεται στον πίνακα 1, διαφορετικοί φορολογικοί συντελεστές για τα κατώτερα εισοδήματα και ειδικές προβλέψεις στις περιπτώσεις έγγαμων, ανέργων και άλλων κατηγοριών.

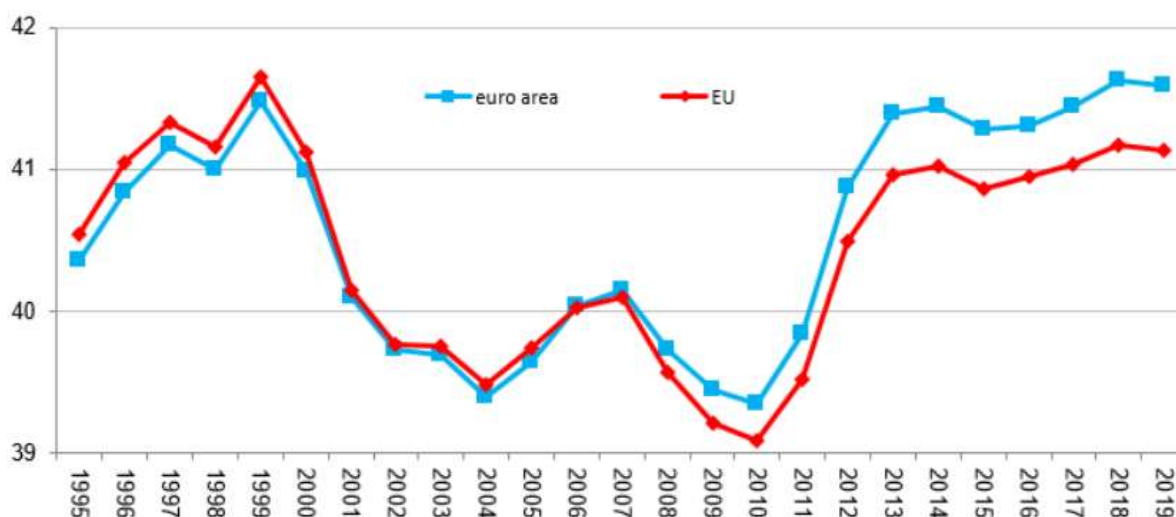
Διάγραμμα 2.Ανώτατος φόρος εισοδήματος κρατών μελών της Ε.Ε.

Τέλος, παρουσιάζεται σε φθίνουσα σειρά ο φόρος προστιθέμενης αξίας για τα κράτη μέλη της ΕΕ χωρίς τα μειωμένα ποσοστά που ισχύουν για κάποιες από τις χώρες αυτές. Ουσιαστικά, ο ΦΠΑ που αποτελεί έναν έμμεσο φόρο είναι αρκετά σημαντικός για την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και το επίπεδο των τιμών που επικρατούν στην κάθε χώρα.

Διάγραμμα 3. ΦΠΑ κρατών μελών της Ε.Ε.

Παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα 3, ότι η Ουγγαρία έχει τον υψηλότερο ΦΠΑ μαζί με τη Σουηδία και την Κροατία. Γενικά όμως, υπάρχει μια σύγκλιση στο ποσοστό του ΦΠΑ για τα κράτη μέλη της Ε.Ε. με το μέσο όρο να κυμαίνεται στο 22%. Όλα τα παραπάνω στοιχεία, επιδρούν σημαντικά στα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών και στο ποσοστό των φορολογικών εσόδων ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί, διαχρονικά το ποσοστό της φορολογίας ως προς το ΑΕΠ έχει υποστεί σημαντικές διακυμάνσεις ιδίως την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Διάγραμμα 4. Συνολική αναλογία φόρου προς ΑΕγχΠ στην ΕΕ και τη ζώνη του ευρώ, 1995-2019

Πηγή: (Eurostat, 2020)

Ο λόγος φόρου προς ΑΕΠ διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, με το υψηλότερο μερίδιο φόρων και κοινωνικών εισφορών σε ποσοστό του ΑΕΠ το 2019 να καταγράφονται στη Γαλλία (47,4%), στη Δανία (46,9%) και στο Βέλγιο (45,9%), ενώ ακολουθεί η Σουηδία (43,6%), η Αυστρία (43,1%), η Ιταλία (42,6%) και η Φινλανδία (42,3%). Στο αντίθετο άκρο της κλίμακας βρίσκονται, η Ιρλανδία (22,7%) και η Ρουμανία (26,8%), που προηγούνται από τη Βουλγαρία (30,3%), τη Λιθουανία

(30,4%) και τη Λετονία (31,3%) οι οποίες κατέγραψαν τις χαμηλότερες αναλογίες (Eurostat, 2020). Εν γένει διαπιστώνεται από το παραπάνω διάγραμμα η σημαντική διακύμανση των φορολογικών εσόδων την περίοδο της οικονομικής κρίσης, που τα φορολογικά έσοδα είναι σημαντικά μειωμένα.

Σε σύγκριση με το 2018, ο δείκτης φόρου προς το ΑΕΠ αυξήθηκε σε δώδεκα κράτη μέλη της ΕΕ το 2019, με τη μεγαλύτερη αύξηση να παρατηρείται στην Κύπρο (από 33,5% το 2018 σε 35,6% το 2019) αλλά επίσης σημειώθηκαν μειώσεις σε δεκατρία κράτη μέλη, ιδίως στο Βέλγιο (από 47,1% το 2018 σε 45,9% το 2019), την Ελλάδα (από 42,7% σε 41,9%), τη Σουηδία (από 44,4% σε 43,6%) και τη Γαλλία (από 48,2% σε 47,4%) (Eurostat, 2020).

Παρατηρούμε επίσης πως οι χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές όπως η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία και η Εσθονία, στις οποίες έγινε αναφορά και μέσω των διαγραμμάτων 1 και 2 σημειώνουν τη χαμηλότερη αναλογία φόρου ως προς το ΑΕΠ, δεδομένων των χαμηλών φορολογικών συντελεστών που έχουν σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες.

3.2. Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα

Το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μακρόπνοες προσπάθειες συμμόρφωσης των φυσικών και νομικών προσώπων στις φορολογικές τους υποχρεώσεις καθώς κι από πολυάριθμες προσπάθειες νομοθέτησης ενός δίκαιης φορολόγησης, που θα διασφαλίζει την εξαφάνιση των φαινομένων φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αρχικά στο ελληνικό φορολογικό σύστημα όπως ήδη αναφέρθηκε, υπάρχουν φόροι που βασίζονται στο εισόδημα, το κεφάλαιο και την περιουσία με την πλειοψηφία των φόρων να καταβάλλεται στο κράτος. Βέβαια, ένα αρκετά μεγάλο

μέρος των φόρων καταβάλλεται στους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και στους οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Με βάση τις παραπάνω γενικές επισημάνσεις, υπάρχουν ορισμένα σημαντικά σημεία συζήτησης που αφορούν στο φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα. Το πρώτο βασικό σημείο είναι η συζήτηση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος, η οποία εν γένει μπορεί να αξιολογηθεί με βάση ορισμένα επιθυμητά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι (Stiglitz, 1992):

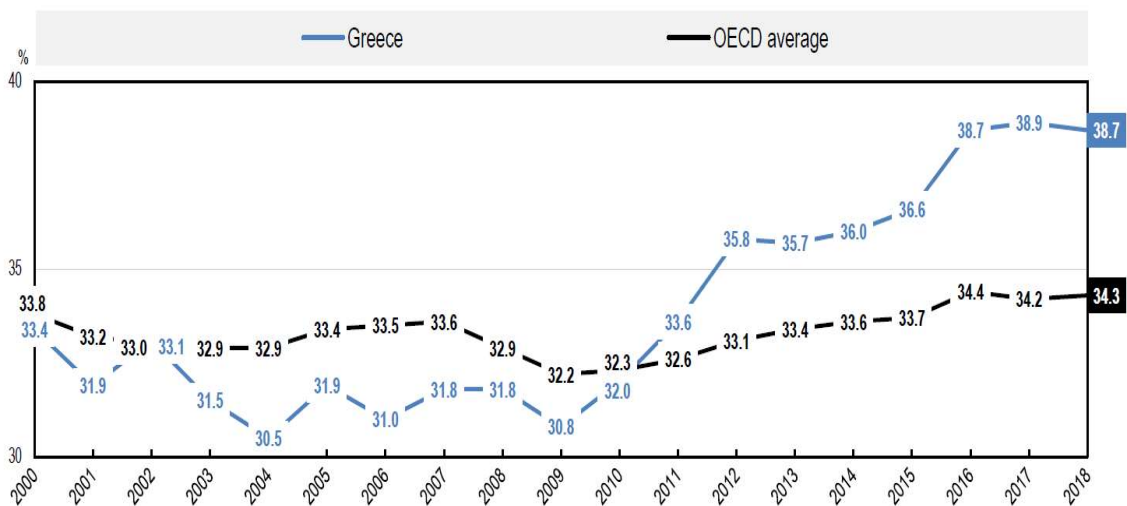
- Η οικονομική αποτελεσματικότητα, δηλαδή η ικανότητα του κράτους να κατανέμει αποτελεσματικά τα φορολογικά έσοδα μέσα από το ισχύον φορολογικό πλαίσιο,
- η διαχειριστική απλότητα, δηλαδή η διαμόρφωση ενός φορολογικού συστήματος που είναι εύχρηστο και μη δαπανηρό,
- η ευκαμψία, που σχετίζεται με την προσαρμοστικότητα του φορολογικού συστήματος στις οικονομικές μεταβολές
- η πολιτική υπευθυνότητα, η οποία αφορά στην ικανότητα των πολιτών να μπορούν να διαπιστώνουν τι πληρώνουν και γιατί
- η δικαιοσύνη, που σχετίζεται με την δίκαιη αντιμετώπιση των πολιτών και την αναγνώριση της διαφορετικής ικανότητας συμμετοχής τους στα φορολογικά έσοδα.

Με βάση τους παραπάνω παράγοντες το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα δεν διαθέτει σε μεγάλο βαθμό όλα τα παραπάνω επιθυμητά χαρακτηριστικά ιδίως την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Η οικονομική αποτελεσματικότητα ιδίως, κλονίστηκε σημαντικά μέσα από την έλευση της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα που

προήλθε κατά βάση από το γεγονός ότι τα φορολογικά έσοδα και ο τρόπος διαχείρισής τους δημιούργησαν σημαντικά ελλείματα στην οικονομία.

Επιπλέον, η πολυνομία που διέπει πληθώρα διαδικασιών στην Ελλάδα εκτείνεται και στο φορολογικό σύστημα με αποτέλεσμα να κλονίζεται η διαχειριστική απλότητα αλλά και η ευκαμψία του συστήματος (Saez, Matsagiannis, & Tsakloglou, 2012). Σε ότι αφορά το σκέλος της δικαιοσύνης οι Lois et al. (2019) διαπίστωσαν πως γενικά πρόκειται για ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα αλλά υπάρχουν βαθύτερα ζητήματα κοινωνικών και συμπεριφορικών επιδράσεων, στα οποία περιλαμβάνονται και οι συμπεριφορές των διοικητικών υπαλλήλων καθώς και η φορολογική ηθική (Lois, Drogalas, Karagiorgos, & Chlorou, 2019).

Επιπλέον, στην ανάλυση του φορολογικού καθεστώτος στην Ελλάδα δε μπορούν να παραλειφθούν ποσοτικά χαρακτηριστικά τα οποία διαμορφώνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για το υπό μελέτη ζήτημα. Τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ διαρκώς αυξάνονται από το 2009 και μετά, παρά το γεγονός ότι όπως είδαμε στην ΕΕ καθόλη την περίοδο της οικονομικής κρίσης τα έσοδα αυτά ήταν μειωμένα. Παρακάτω παρουσιάζεται ένα διάγραμμα που απεικονίζει τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα 5. Αναλογία φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ 2000-2018.

Πηγή: (Bradbury & Harding, 2019)

Στο διάγραμμα 5 που προέρχεται από την ετήσια έκθεση στατιστικών εσόδων του ΟΟΣΑ διαπιστώνεται ότι ο λόγος φόρου προς το ΑΕΠ στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 0,2% από 38,9% το 2017 σε 38,7% το 2018. Το αντίστοιχο ποσοστό για τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ ήταν ελαφρά αύξηση 0,1% από 34,2% σε 34,3% κατά την ίδια περίοδο. Ο λόγος φόρου προς ΑΕΠ στην Ελλάδα αυξήθηκε από 33,4% το 2009 2000 έως 38,7% το 2018. Κατά την ίδια περίοδο, ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ το 2018 ήταν ελαφρώς υψηλότερος από αυτόν του 2000 (34,3% σε σύγκριση με 33,8%). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ο υψηλότερος δείκτης φόρου προς ΑΕΠ στην Ελλάδα ήταν 38,9% το 2017 και ο χαμηλότερος 30,5% το 2004 (Bradbury & Harding, 2019).

Επιπλέον εύρημα της έκθεσης στατιστικών εσόδων του ΟΟΣΑ αποτελεί η δόμηση των φόρων στην Ελλάδα σε σχέση με τις χώρες του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα το 24% των φορολογικών εσόδων προέρχονται από φόρους εισοδήματος και κέρδη, το 9% από φόρους επί εταιρικών εισοδημάτων και κερδών, το 26% από τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, 1% από φόρους μισθωτών υπηρεσιών, 6% από φόρους επί περιουσιακών

στοιχείων, 20% από ΦΠΑ και φόρους υπηρεσιών, 12% από άλλους φόρους επι αγαθών και υπηρεσιών και 1% από άλλες πηγές (Bradbury & Harding, 2019). Σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα έχει χαμηλότερη αναλογία εσόδων από φόρους προσωπικού εισοδήματος, κέρδη και φόρους επί εταιρικών εσόδων και ΦΠΑ και δεν υπάρχουν έσοδα από φόρους μισθοδοσίας. Επίσης διαπιστώθηκε ότι υψηλότερα έσοδα σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ, προέρχονται από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και φόρους ιδιοκτησίας.

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία που αφορούν στο 2020, δείχνουν ότι τα έσοδα από φόρους στην Ελλάδα μειώθηκαν κατά 15,97% λόγω της πανδημίας του COVID-19, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

Έσοδα από φόρους	2019	2020	Ποσοστιαία Μεταβολή 2020/2019
Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	28.013,91	23.945,06	-14,52%
Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	298,19	244,66	-17,95%
Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.785,87	2.427,22	-12,87%
Λοιποί φόροι επί παραγωγής	990,57	1.069,18	7,94%
Φόρος εισοδήματος	16.710,63	13.589,15	-18,68%
Φόροι κεφαλαίου	244,72	180,05	-26,43%
Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.365,27	1.743,36	-26,29%
Σύνολο φόρων	51.409,15	43.198,67	-15,97%

Πίνακας 2. Συνολικά έσοδα από φόρους περιόδου Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020/2019 (ποσά εκφρασμένα σε εκ. €)

Πηγή: (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων & Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού, 2020)

Παρατηρούμε από των παραπάνω πίνακα ότι έχει σημειωθεί σημαντική μείωση σε όλες τις πηγές εσόδων από φόρους εκτός από την κατηγορία «λοιποί φόροι επί παραγωγής». Είναι λοιπόν αντιληπτό ότι η πανδημία του COVID-19 έχει επηρεάσει σημαντικά το ύψος των εσόδων από φόρους.

3.2.1. Νόμος 4172/2013

Ο νόμος 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις» αφορά στη θέσπιση νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) των φυσικών και νομικών προσώπων καθώς και σε κάθε είδος νομικών οντοτήτων. Ο ΚΦΕ ρυθμίζει τον τρόπο με τον οποίο φορολογούνται τα διάφορα εισοδήματα, τον τρόπο υποβολής των δηλώσεων, την προκαταβολή φόρου και τις παρακρατήσεις και μέσα από τη νέα νομοθεσία, αντικαθιστά το νόμο 2238/1994. Επιπλέον, εισήχθη και ο όρος της φορολογικής κατοικίας στο ελληνικό δίκαιο έτσι ώστε να προσδιορίζονται τα υποκείμενα του φόρου με βάση τα πρότυπα της ΕΕ και του ΟΟΣΑ.

Ο νόμος αυτός εισήγαγε σημαντικές αλλαγές, με την πρώτη να εισάγεται στο άρθρο 7 όπου μειώνονται οι τέσσερις από τις έξι πηγές εισοδήματος και συγκεκριμένα με βάση το νέο ΚΦΕ γίνεται διάκριση των ακαθάριστων εισοδημάτων σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Το εισόδημα που προέρχεται από τη μισθωτή εργασία και τις συντάξεις,
2. το εισόδημα από επιχειρηματικές δραστηριότητες,
3. το εισόδημα από το κεφάλαιο και
4. το εισόδημα από την υπεραξία στην περίπτωση της μεταβίβασης κεφαλαίων.

Επιπλέον, στο άρθρο 8 εισάγονται σημαντικές αλλαγές που αφορούν στις έννοιες της διαχειριστικής περιόδου και του οικονομικού έτους, όπως αυτές ορίζονταν από το νόμο

2238/1994. Με βάση τους νέους αυτούς ορισμούς το φορολογικό έτος ταυτίζεται με το ημερολογιακό έτος ενώ το διαχειριστικό έτος -δεδομένης και της ανωτέρω ταύτισης- δε μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες. Στο άρθρο 11 αυξάνεται το ανώτατο όριο του ετήσιου εισοδήματος από 2.900 ευρώ σε 3.000 ευρώ, το οποίο δε θα πρέπει να υπερβαίνεται προκειμένου να αναγνωρίζονται τα προστατευόμενα μέλη, οι ανιόντες, τα άγαμα τέκνα και τα ανήλικα ορφανά.

Σημαντική επίσης αλλαγή σημειώνεται στον τρόπο με τον οποίο υπολογίζεται η αγοραία αξία της παραχώρησης οχήματος από φυσικό ή νομικό πρόσωπο προς εργαζομένους, εταίρους, μετόχους που υπολογίζεται στο 30% της δαπάνης ή του μισθώματος. Ο παλαιότερος ΚΦΕ προέβλεπε κλιμακούμενα ποσοστά 15%, 25%, 30% επί της εργοστασιακής αξίας. Η συγκεκριμένη αλλαγή αποτελεί ουσιαστικά έναν τρόπο ενιαίας φορολόγησης των παραχωρήσεων από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εργοστασιακή αξία.

Το άρθρο 21 καθιερώνει επίσης ένα νέο γενικό κανόνα, ο οποίος ορίζει εκπτώσεις δαπανών που διενεργούνται προς όφελος των νομικών προσώπων και αντιστοιχούν σε πραγματικές συναλλαγές, εγγράφονται στα βιβλία και αποδεικνύονται μέσα από την επίδειξη των κατάλληλων δικαιολογητικών. Στον παλαιό ΚΦΕ, οι εκπτώσεις διενεργούνταν επί της παραγωγικότητας των δαπανών. Η εν λόγω αλλαγή αφορά στις φορολογικές περιόδους οι οποίες λήγουν την 30^η Ιουνίου του 2014.

Το άρθρο 24 περιλαμβάνει μια σημαντική αλλαγή σε ότι αφορά την προσμέτρηση των αποσβέσεων και συγκεκριμένα τις περιπτώσεις χρηματοοικονομικής μίσθωσης που πραγματοποιούνται και διενεργούνται από το μισθωτή αλλά όχι από τον εκμισθωτή όπως ίσχυε με τον προηγούμενο ΚΦΕ. Στο άρθρο 26 προβλέπεται επίσης ένας νέος

τρόπος διαμόρφωσης των προβλέψεων των επισφαλών απαιτήσεων και της διαγραφής τους ανάλογα με το χρόνο που παραμένουν χωρίς να έχουν εισπραχθεί. Στη συνέχεια και το άρθρο 27 προβλέπει μια σημαντική αλλαγή και συγκεκριμένα στην περίπτωση που μεταβληθεί η ιδιοκτησία μιας εταιρίας σε ποσοστό μεγαλύτερο του 33% δεν ισχύουν οι διατάξεις για μεταφορά της ζημιάς, τόσο για το τρέχον φορολογικό έτος όσο και για την προηγούμενη πενταετία.

Το άρθρο 32 επαναφέρει το «πόθεν έσχες» στην αγορά ή την ανέγερση των ακινήτων, για τη σύσταση ή αύξηση κεφαλαίου των επιχειρήσεων αλλά και την αγορά εταιρικών μεριδίων και χρεογράφων. Το άρθρο 34 προβλέπει ότι η διαφορά μεταξύ του τεκμαρτού και του συνολικού εισοδήματος φορολογείται από την πηγή, είτε το εισόδημα προέρχεται από τη μισθωτή εργασία είτε από κάποια επιχειρηματική δραστηριότητα. Επιπλέον το άρθρο 41 φέρνει αλλαγές στους συντελεστές παλαιότητας για την υπεραξία από τη μεταβίβαση ακινήτων και συγκεκριμένα γίνεται αύξηση από 0,95 έως και 0,61 στους συντελεστές απομείωσης σε σύγκριση με τους προηγούμενους ΚΦΕ (Σαρδέλης, 2013). Στη φορολογία του εισοδήματος από μεταβιβάσεις κεφαλαίων σημειώνεται μείωση από 20% σε 15% ενώ στο άρθρο 45 προβλέπεται η υπαγωγή των προσωπικών εταιριών (ΟΕ και ΕΕ) στη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων.

Το άρθρο 65 προβλέπει την μείωση από 60% σε 50% του συντελεστή φορολογίας προκειμένου ένα πρόσωπο να υπαχθεί σε προνομιακό φορολογικό καθεστώς. Αλλάζει επίσης εκ του άρθρου 67 ο χρόνος υποβολής των φορολογικών δηλώσεων των νομικών προσώπων από την 1^η Φεβρουαρίου έως και την 30^η Ιουνίου του επόμενου φορολογικού έτους. Τέλος, στο άρθρο 72 προβλέπεται ότι τα μη διανεμηθέντα ή κεφαλαιοποιηθέντα αποθεματικά των νομικών μπορεί να φορολογηθούν με

συντελεστή 15% κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις ενώ μετά από την καταβολή του φόρου δεν υπάρχει άλλη φορολογική υποχρέωση.

Κεφάλαιο τέταρτο. Μεθοδολογία έρευνας και αποτελέσματα.

4.1. Σκοπός και στόχοι

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση και η σύγκριση φορολογικού συστήματος της Ελλάδας με άλλα φορολογικά συστήματα χωρών της Ευρωπαϊκής

Ένωσης μετά την εφαρμογή του Ν.4172/2013 την 1η Ιανουαρίου 2014. Συγκεκριμένα θα αναλυθεί το φορολογικό σύστημα της Κύπρου, της Βουλγαρίας και της Ολλανδίας καθώς και της Ελλάδας. Επιμέρους στόχοι της παρούσας μελέτης είναι:

- ✓ Η ανάλυση των βασικών στοιχείων των νόμων 4174/2013, 4172/2013 και 4646/2019 και η σύγκριση τους με τη φορολογική νομοθεσία της Κύπρου, της Βουλγαρίας και της Ολλανδίας.
- ✓ Η ανάλυση του φορολογικού συστήματος της Κύπρου, της Βουλγαρίας και της Ολλανδίας σε σύγκριση με την Ελλάδα
- ✓ Η διαπίστωση των βασικών ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των τεσσάρων χωρών

4.2. Μέθοδος ανάλυσης

Η παρούσα μελέτη θα διενεργηθεί με την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων διότι ως μέθοδος, χρησιμοποιεί ευέλικτες μεθόδους παραγωγής δεδομένων. Μέσα από την ποιοτική έρευνα μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά είδη παρατήρησης και συλλογής δεδομένων και στη παρούσα έρευνα θα γίνει συλλογή κι ανάλυση τεκμηρίων. Ειδικότερα θα αναλυθούν δεδομένα που αφορούν στα φορολογικά συστήματα τεσσάρων ευρωπαϊκών χωρών αξιοποιώντας τις μεθόδους και τις διαδικασίες της ποιοτικής έρευνας, οι οποίες λαμβάνουν υπόψιν την περιπλοκότητα, τη λεπτομέρεια και το πλαίσιο παραγωγής δεδομένων (Neuman, 2002).

Με βάση τους σκοπούς και τους στόχους της έρευνας η ποιοτική μέθοδος περιλάμβανε τη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάλυση των δεδομένων στην περίπτωση της ποιοτικής έρευνας ξεκινά με τη συλλογή των πρώτων δεδομένων και στη συνέχεια αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τα δεδομένα

που προκύπτουν από τις ανάγκες της έρευνας (Γαλάνης, 2018). Η συλλογή των δεδομένων αφορούσε αρχικά στην ανάλυση της νομοθεσίας που διέπει τις τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με το φορολογικό τους σύστημα. Από εκεί συλλέχθηκαν και τα δεδομένα που αφορούσαν στους φορολογικούς συντελεστές των χωρών που θα παρουσιαστούν συγκεντρωτικά και στην ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Στη συνέχεια τα δεδομένα που συλλέχθηκαν συγκρίθηκαν ως προς τα ποιοτικά και τα ποσοτικά τους χαρακτηριστικά. Δηλαδή συγκρίθηκε η ευελιξία της φορολογικής νομοθεσίας των υπό μελέτη χωρών, η αποτελεσματικότητά της καθώς και τεχνικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα η ταχύτητα εξυπηρέτησης των πολιτών. Επίσης συγκρίθηκαν και ποσοτικά δεδομένα, δηλαδή οι συντελεστές φορολόγησης που ισχύουν για κάθε μια από τις υπό εξέταση χώρες. Επιπλέον, εκτός από τις παραπάνω διαστάσεις της ανάλυσης χρησιμοποιήθηκαν αποτελέσματα εμπειρικών ερευνών που εξέτασαν το υπό μελέτη ζήτημα και συζητήθηκαν τα ευρήματα σε συνάρτηση με την ποιοτική ανάλυση της παρούσας μελέτης.

Γενικότερα, τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την πραγμάτωση της παρούσας μελέτης ήταν τα πιο πρόσφατα που υπήρχαν διαθέσιμα κατά βάση στις επίσημες ιστοσελίδες των χωρών. Κι αυτό διότι τόσο η νομοθεσία όσο και οι φορολογικοί συντελεστές πρέπει να αντικατοπτρίζουν την πραγματική εικόνα που ισχύει για όλες τις χώρες που θα αναλυθούν. Οι εμπειρικές έρευνες που χρησιμοποιήθηκαν επίσης στο μεγαλύτερο βαθμό τους ήταν αρκετά πρόσφατες δηλαδή εντός της τελευταίας πενταετίας ωστόσο όμως κάποιες από αυτές ήταν πιο παλιές, αλλά οδηγούνταν σε αποτελέσματα τα οποία ευνοούν τη συζήτηση των αποτελεσμάτων και των ευρημάτων της παρούσας έρευνας.

4.3. Το δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες επιλέχθηκαν με βάση τους φορολογικούς συντελεστές που έχουν στην παρούσα περίοδο, το επενδυτικό τους κλίμα καθώς και τη γενικότερη φορολογική πολιτική που ακολουθούν. Επίσης ένα ακόμα στοιχείο με βάση το οποίο επιλέχθηκαν οι τρεις χώρες που θα συγκριθούν με την Ελλάδα ήταν το κατά πόσο μπορούν οι ισχύουσες φορολογικές τους πολιτικές να εφαρμοστούν και να αξιοποιηθούν στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα σε ότι αφορά το δείγμα της έρευνας, η Ολλανδία επιλέχθηκε γιατί αποτελεί γενικά μια προοδευτική οικονομία, που έχει σημαντική γεωγραφική θέση και έχει μεγάλη εξωστρέφεια. Πρόκειται για μια χώρα η οποία είναι δημοφιλής για την φιλελεύθερη πολιτική της, την ανάπτυξη διεθνών εμπορικών σχέσεων και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Η Βουλγαρία αποτελεί μια αναπτυσσόμενη οικονομία, η οποία απαρτίζεται από ένα μεγάλο ιδιωτικό τομέα και περιορισμένο δημόσιο και γενικά είναι μια χώρα μεσαίου εισοδήματος με βιομηχανική παραγωγή. Τα τελευταία χρόνια η οικονομία της Βουλγαρίας βρίσκεται σε διαρκή ανάπτυξη ενώ το νόμισμα της χώρας θεωρείται το πιο σταθερό και ισχυρό της Ανατολικής Ευρώπης. Εκτός όμως της οικονομικής της ανάπτυξης, η χώρα εφαρμόζει μια ιδιαίτερος ανταγωνιστική φορολογική πολιτική με χαμηλούς συντελεστές φορολόγησης και εμπορικές συνεργασίες με αρκετές χώρες της Ευρώπης, τη Ρωσία, την Κίνα και την Τουρκία (Williams, Franic, & Dzhekova, 2014). Επίσης, η επιλογή της Βουλγαρίας έγινε γιατί η διαρκώς αναπτυσσόμενη βιβλιογραφία έχει αποκαλύψει ότι η οικονομική ανάπτυξη καθώς και το ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα στην Νοτιοανατολική Ευρώπη προέρχεται από το γεγονός ότι υπάρχει μια αρκετά

μεγάλη αδήλωτη οικονομία (Dzhekova & Williams, 2014; Remeikiene, Gasparaeniene, & Kartasova).

Η Κύπρος επιλέχθηκε καθώς για αρκετά χρόνια πριν από την έλευση της οικονομικής κρίσης και το «κούρεμα» των καταθέσεων, αποτελούσε ένα φορολογικό παράδεισο και μια χώρα με εξαιρετικό επενδυτικό κλίμα. Ωστόσο το μεγάλο ιδιωτικό χρέος της Κύπρου σε συνδυασμό με άλλους μακροοικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες δυσκόλεψε σημαντικά τη χώρα να επανακάμψει σε επίπεδο οικονομίας (Savvides, 2016). Μέχρι και σήμερα όμως αποτελεί μια από τις χώρες της ΕΕ με τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και ορισμένα στοιχεία του φορολογικού συστήματος είναι αρκετά προοδευτικά δημιουργώντας ευκαιρίες ανάπτυξης.

Τέλος η Ελλάδα επιλέχθηκε κατά βάση γιατί πρόκειται για μια χώρα με αρκετά αναποτελεσματικό φορολογικό σύστημα, με την οικονομία να βιώνει μια μακροχρόνια οικονομική και πολιτική κρίση. Ωστόσο όμως οι ευκαιρίες ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και η προαγωγή των επενδύσεων αποτελεί αρκετά ρεαλιστική ευκαιρία η οποία μπορεί να ενισχυθεί μέσα από ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα το οποίο παράλληλα να προσελκύει τις επενδύσεις και να βελτιώνει το επιχειρηματικό κλίμα της χώρας.

4.4. Αποτελέσματα ανάλυσης

4.4.1. Το φορολογικό σύστημα της Ολλανδίας

Η Ολλανδία αποτελεί μια ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομία στην οποία εδράζουν αρκετές πολυεθνικές εταιρίες όχι μόνο λόγω του ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος αλλά και γιατί διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις λόγω του θετικού κλίματος που επικρατεί στην αγορά. Γενικά πρόκειται για μια χώρα με

εξέχουσα επιχειρηματική κουλτούρα, με τους Ολλανδούς να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στον τρόπο διαχείρισης του χρόνου αλλά και στον περιορισμό του αυθορμητισμού.

Επιπλέον είναι ευρέως αποδεκτό ότι το εργατικό δυναμικό της Ολλανδίας έχει πολύ καλή επαγγελματική κατάρτιση και άτομα που μιλούν αρκετές ξένες γλώσσες ενώ παράλληλα διενεργούνται διαρκώς εκπαιδευτικές δράσεις για την ανάπτυξη των γνώσεων των ενηλίκων πάνω σε ζητήματα που αφορούν την επαγγελματική ανάπτυξη και όχι μόνο (Πρεσβεία της Ελλάδος στην Χάγη & Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2019). Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος τομέας στην Ολλανδική οικονομία είναι το ηλεκτρονικό εμπόριο, με τη χώρα να αποτελεί έναν από τους ανταγωνιστικότερους διαδικτυακούς κόμβους παγκοσμίως.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ορισμένα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη για τη χώρα, από το 2015 έως και το 2018.

	2015	2016	2017	2018
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκ. ευρώ)	690.008	708.337	738.146	774.039
Μεταβολή ΑΕΠ (%)	2,8	2,6	4,2	4,8
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	39.200	39.800	40.700	41.500
Ανεργία (%)	6,9	6	4,9	3,8
Πληθωρισμός (%)	0,2	0,1	1,3	1
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-2,1	0,4	1,1	1,5
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	64,6	61,8	56,7	52,4
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	43,422	57,103	79,86	84,174

Συναλλαγματικά διαθέσιμα (εκ. ευρώ)	35084,7	34411,6	31817,5	32959,4
-------------------------------------	---------	---------	---------	---------

Πίνακας 3. Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Ολλανδίας.

Πηγή: (Πρεσβεία της Ελλάδος στην Χάγη & Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2019)

Το φορολογικό σύστημα της Ολλανδίας καθορίζεται κατά βάση από πραγματικά περιστατικά καθώς και τις συνθήκες που διαμορφώνονται στις εταιρίες. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το γεγονός ότι οι εταιρίες που έχουν συσταθεί με βάση το Ολλανδικό Δίκαιο θεωρούνται κάτοικοι Ολλανδίας κι ως εκ τούτου φορολογούνται με βάση το πλαίσιο που ισχύει για το φόρο εισοδήματος των νομικών προσώπων, για το παγκόσμιο εισόδημα που αποκτούν.

Οι εταιρίες τώρα που δε θεωρούνται μόνιμοι κάτοικοι Ολλανδίας, έχουν πιο περιορισμένες φορολογικές υποχρεώσεις σε ότι αφορά το εισόδημα που αποκτούν από τις ολλανδικές πηγές. Τα τελευταία χρόνια, ο φόρος εισοδήματος των νομικών προσώπων στην Ολλανδία έχει μειωθεί κι από το 2011 ισχύει ένας ενιαίος φορολογικός συντελεστής της τάξης του 25% για τα έσοδα των νομικών προσώπων. Ωστόσο για ένα εισόδημα νομικού προσώπου κάτω από 200.000 ευρώ ο εν λόγω φορολογικός συντελεστής μειώνεται στο 19%.

Σημαντικό σκέλος της Ολλανδικής φορολογίας είναι ο τρόπος με τον οποίο προσδιορίζεται το φορολογητέο εισόδημα και συγκεκριμένα ισχύει ότι όταν γίνεται διάθεση μερισμάτων από ολλανδικές εταιρίες, τότε υπάρχει εξαίρεση από το φόρο εισοδήματος εφόσον βέβαια συντρέχουν όλες οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την απαλλαγή από το καθεστώς της φορολόγησης. Επιπλέον με βάση τους κανόνες του φορολογικού συστήματος τόσο τα μερίσματα όσο και τα κεφαλαιακά κέρδη που

προέρχονται από θυγατρικές εταιρίες με συμμετοχή Ολλανδικών εταιριών (άνω του 5%), τότε απαλλάσσονται από τη φορολόγηση. Ωστόσο προκειμένου ένα νομικό πρόσωπο να ενταχθεί στο δικαίωμα απαλλαγής από την φορολόγηση θα πρέπει η πρόθεση της μητρικής να μην είναι η επένδυση χαρτοφυλακίου καθώς επίσης και το εισόδημα της θυγατρικής να υπόκειται σε φόρο τουλάχιστον 10%.

Για τη φορολόγηση των εταιριών εξαιρετικά σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι τόκοι που λαμβάνονται από τις ολλανδικές εταιρίες φορολογούνται με βάση το συντελεστή των νομικών προσώπων, δηλαδή 25% για εισοδήματα άνω των 200.000 ευρώ και 20% για εισοδήματα κάτω από 200.000 ευρώ. Οι τόκοι επίσης αναγνωρίζονται ως μια δαπάνη η οποία εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις που οι σχετικές εκπτώσεις φόρου δεν αναγνωρίζονται. Επίσης τα μερίσματα από διανομή κερδών φορολογούνται με 0 ή 15% ανάλογα με τον τρόπο που έχουν φορολογηθεί τα κέρδη.

Η Ολλανδία τέλος έχει θέσει ως απαραίτητη προϋπόθεση για τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις την εναρμόνιση με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αλλά τα θέτει ως προαιρετικά για τις εταιρικές οικονομικές καταστάσεις. Επίσης εκ του νόμου απαραίτητη είναι η εναρμόνιση των εισηγμένων εταιριών στο Χρηματιστήριο, με τα Διεθνή Πρότυπα. Υπάρχουν όμως ορισμένες εξαιρέσεις οι οποίες αφορούν εταιρίες που προέρχονται από τρίτες χώρες αλλά είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Οι εξαιρέσεις αυτές εμπίπτουν στις προβλέψεις της Έβδομης Ευρωπαϊκής Οδηγίας σχετικά με τη χρήση των τοπικών προτύπων στη χώρα.

Σε ότι αφορά τη φορολογική συμμόρφωση και δασμολόγηση της Ολλανδίας, υπάρχουν συμφωνίες αποφυγής της διπλής φορολόγησης τόσο με την Ελλάδα όσο και με άλλες

χώρες της Ε.Ε. Επιπλέον η φορολογία των φυσικών προσώπων ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεθοδολογία 3 BOXES κατά την οποία το παγκόσμιο εισόδημα για ένα φυσικό πρόσωπο χωρίζεται σε τρεις διαφορετικούς τύπους και κάθε τύπος φορολογείται με διαφορετικό τρόπο. Σε κάθε τύπο υπάρχει ένας διαφορετικός φορολογικός συντελεστής. Οι τύποι αυτοί είναι:

1. Το φορολογητέο εισόδημα που προέρχεται από την εργασία ή την προσωπική περιουσία που φορολογείται κλιμακωτά ανάλογα με το επίπεδο του εισοδήματος.
2. Το φορολογητέο εισόδημα που προέρχεται από μερίσματα και κεφαλαιακά κέρδη με ενιαίο συντελεστή φορολόγησης στο 25%
3. Το φορολογητέο εισόδημα από αποταμιεύσεις και επενδύσεις που φορολογείται κλιμακωτά ανάλογα με το επίπεδο του εισοδήματος.

Σε ότι αφορά το φορολογητέο εισόδημα που προέρχεται από την εργασία ή την προσωπική περιουσία, στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κλιμακωτή φορολόγηση ανά επίπεδο εισοδήματος.

Εισόδημα	Φορολογικός συντελεστής	Φόρος κοινωνικής ασφάλισης	Σύνολο
0€ – 20.384€	9,00%	27,65%	36,65%
20.384€ – 34.300€	10,45%	27,65%	38,10%
34.300€ - 68,507€	38,10%	0	38,10%
> 68,508€	51,95%	0	51,95%

Πίνακας 4. Φορολόγηση εισοδήματος που προέρχεται από την εργασία ή την προσωπική περιουσία

Πηγή: (Πρεσβεία της Ελλάδος στην Χάγη & Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών

Υποθέσεων, 2019, σ. 15)

Επιπλέον κλιμακωτή είναι και η φορολόγηση του εισοδήματος από αποταμιεύσεις και επενδύσεις και στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο κλιμακωτός φορολογικός συντελεστής.

Περιουσιακά στοιχεία	Ονομαστική απόδοση	Πραγματικός φορολογικός συντελεστής
Ως 30.360€	-	0,00%
€30.360 - €102.010	1,94%	0,58%
€102010 - €1.020.096	4,45%	1,34%
€1,000,001 και άνω	5,60%	1,68%

Πίνακας 5 Φορολόγηση εισοδήματος που προέρχεται από αποταμιεύσεις και επενδύσεις

Πηγή: (Πρεσβεία της Ελλάδος στην Χάγη & Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών

Υποθέσεων, 2019, σ. 15)

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σχετικά με τον ΦΠΑ υπάρχουν τρεις κατηγορίες με συντελεστές 0%, 9% και 21% και επίσης, σε ότι αφορά τον ΦΠΑ για ενδοκοινοτικές συναλλαγές το Ολλανδικό φορολογικό σύστημα ακολουθεί τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς κι ως εκ τούτου υπάρχει για ορισμένες περιπτώσεις απαλλαγή του ΦΠΑ.

4.4.2. Το φορολογικό σύστημα στην Κύπρο

Η Κύπρος αποτελεί μια μικρή ανοικτή οικονομία η οποία φημίζεται για την ελαστικότητά της και για παραπάνω από τριάντα χρόνια είχε αδιάκοπη ανάπτυξη μέχρι και την έλευση της οικονομικής κρίσης που πίεσε τη χώρα σε ύφεση από το 2009. Η οικονομία αντέδρασε σημαντικά μετά από την τραπεζική κρίση του 2013 και ξεκίνησε

να σημειώνει και πάλι ανάπτυξη το 2015 που συνοδεύτηκε με αύξηση των επενδύσεων και ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στο 5,4% για την περίοδο από το 2016 έως και το 2019.

Για την περίοδο εκείνη οι τράπεζες εκμεταλλεύθηκαν την ευκαιρία για ενοποίηση, ενδυναμώθηκαν και διαφοροποίησαν τα κεφάλαιά τους μειώνοντας σημαντικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια κατά δύο τρίτα. Παράλληλα ο κρατικός μηχανισμός αναδιαμόρφωσε την κατανομή των πόρων φέρνοντας το επίπεδο του χρέους κάτω από το 100% της ΑΕΠ και αποπλήρωσε το χρέος του στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο μέσα σε πέντε χρόνια (CyprusProfile, 2020). Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της Κύπρου για την περίοδο από το 2015 έως και το 2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκ. ευρώ)	17.8	18.9	20.0	21.1	21.9
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	21,047	22,256	23,438	24,465	25,053
Κατανάλωση (ετήσια διακύμανση %)	2.8	4.4	4.5	3.3	3.0
Ανεργία (%)	14.9	13.0	11.1	8.4	7.0
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1.0	0.3	2.0	-3.7	1.7
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	108	103	93.9	101	95.5
Πληθωρισμός-%	-5.1	-4.2	3.4	2.3	2.2

Πίνακας 6. Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Κύπρου.

Πηγή: (Focus Economics, 2020)

Παρατηρούμε από τα ανωτέρω στοιχεία ότι η ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας σταδιακά αποτυπώθηκε στα μακροοικονομικά της μεγέθη με αύξηση κεντρικών μεγεθών όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και το ονομαστικό ΑΕΠ.

Σε ότι αφορά το φορολογικό σύστημα της Κύπρου ισχύει ότι τα άτομα που είναι φορολογικοί κάτοικοι της χώρας, φορολογούνται πάνω στο εισόδημα που αποκτούν ή προκύπτει από πηγές εντός κι εκτός της Κύπρου. Στην περίπτωση που ένα άτομο δεν είναι φορολογικός κάτοικος, τότε φορολογείται πάνω στο εισόδημα που αποκτά εντός

της χώρας. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι φορολογικοί συντελεστές που ισχύουν για τα φυσικά πρόσωπα.

Φορολογητέο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής
0 - 19.500€	0%
19.501€ - 28.000€	20%
28.001€ - 36.300€	25%
36.301€ - 60.000€	30%
60.001€ και άνω	35%

Πίνακας 7. Φορολογικοί συντελεστές φυσικών προσώπων στη Κύπρο.

Πηγή: (Deloitte, 2021, σ. 3)

Υπάρχουν πλέον των παραπάνω κατηγορίες εισοδημάτων που απαλλάσσονται από το φόρο εισοδήματος όπως είναι για παράδειγμα τα μερίσματα και όλοι οι τόκοι εκτός από τους τόκους που έχουν αποκτηθεί από συνήθη δραστηριότητα μιας επιχείρησης ή συνδέονται στενά με αυτή. Επιπλέον από το φόρο εισοδήματος απαλλάσσεται η αμοιβή από εργοδότη που ασκείται στην Κύπρο αλλά το άτομο δεν ήταν κάτοικος της Κύπρου πριν από την έναρξη της επαγγελματικής σχέσης. Ωστόσο στην περίπτωση αυτή η απαλλαγή αφορά στο 20% της αμοιβής ή στα 8.550 ευρώ. Ο παραπάνω κανόνας απαλλαγής ισχύει για τα ίδια άτομα, όταν η ετήσια αμοιβή υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ με την απαλλαγή να εφαρμόζεται για ολόκληρο το ποσό. Επίσης από το φόρο εισοδήματος απαλλάσσονται κέρδη από συναλλαγματικές διαφορές, από διάθεση τίτλων, κέρδη από μόνιμες εγκαταστάσεις του εξωτερικού, ενοίκια διατηρητέας οικοδομής, κέρδη από διάθεση άυλων περιουσιακών στοιχείων και άλλα (Deloitte, 2021).

Σε ότι αφορά το φορολογικό καθεστώς που διέπει τις εταιρίες στην Κύπρο ισχύει ότι οι εταιρίες που φορολογούνται θα πρέπει να είναι φορολογικοί κάτοικοι της Κύπρου σε ότι αφορά το εισόδημα που αποκτάται στη χώρα ή προκύπτει από πηγές εντός κι εκτός της χώρας. Ο βασικός συντελεστής φόρου για τις εταιρίες ανέρχεται στο 12,5% ενώ ισχύει πληθώρα απαλλαγών που αφορούν στα μερίσματα, τους τόκους, τα κέρδη από συναλλαγματικές διαφορές, από διάθεση τίτλων, οφέλη ή κέρδη από αναδιάρθρωση δανείου και άλλα.

4.4.3. Το φορολογικό σύστημα στη Βουλγαρία

Η οικονομία της Βουλγαρίας είναι μια ανοικτή και ελεύθερη αγορά, που βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον προηγμένο ιδιωτικό τομέα λόγω της κρατικής στρατηγικής που συνδέεται με τη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος και προσέλκυση των άμεσων ξένων επενδύσεων. Η Βουλγαρία από τη στιγμή της προσχώρησής της στην ΕΕ, καταγράφει υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης λόγω της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων και καταγράφει τα τελευταία έτη ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 3-4%. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας.

	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ εκ. ευρώ)	44,0	45,5	43,6	55,18	60,67
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	6.308	6.752	7.098	6.310	8.707
Κατανάλωση (ετήσια διακύμανση %)	+0,5	+2,6	+2,9	4,5%	5,8%
Ανεργία (%)	9,2	8,5	6,2	5,20	4,2%
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	+1,4	+2,0	+4,5	4,6%	5,2%
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	26,4	30,0	33,3	22,6%	20,4%
Πληθωρισμός-%	0,1	0,0 – -0,5	2,1	2,8%	3,1%

Πίνακας 8. Μακροοικονομικά μεγέθη Βουλγαρίας.

(Μαρούτσος, 2016; Μάος, 2018; Μάος, 2020)

Παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα ότι το ονομαστικό ΑΕΠ της χώρας έχει αυξηθεί καθώς επίσης και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενώ παράλληλα έχει μειωθεί το χρέος της κυβέρνησης. Σε ότι αφορά τώρα το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας, ισχύει ότι και στις προηγούμενες χώρες δηλαδή η οι φόροι αφορούν τους φορολογικούς κατοίκους της Βουλγαρίας. Επίσης όσες επιχειρήσεις θεωρούνται κάτοικοι Βουλγαρίας, αλλά και φυσικά πρόσωπα, φορολογούνται στη χώρα για το παγκόσμιο εισόδημά τους. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνολικά οι φορολογικοί συντελεστές που επιβάλλονται σε φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Φόρος	Ποσοστό (%)
ΦΠΑ	0 / 9/ 20
Εταιρικοί φόροι	10
Φόρος Φυσικών Προσώπων	10
Κεφαλαιακά κέρδη	10
Μερίσματα	0/5
Δικαιώματα	10
Τόκοι	10
Ασφαλιστικές εισφορές	Εργαζόμενος: 13,78 Εργοδότης: 18,92 - 19,62

Πίνακας 9. Φορολογικοί Συντελεστές Βουλγαρία.

Πηγή: (Price Waterhouse Coopers, 2021)

Παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα ότι υπάρχει ένα απλό και ξεκάθαρο φορολογικό σύστημα με την επιβολή φόρων που είναι συγκριτικά χαμηλότεροι από τις άλλες χώρες.

4.4.4. Το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα

Η ελληνική οικονομία έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια σημαντικούς κλονισμούς δεδομένης της οικονομικής ύφεσης και του ελέγχου κεφαλαίων. Σταδιακά έχει επανακάμψει ύστερα από νέες κυβερνητικές πολιτικές και βελτίωση του επενδυτικού κλίματος. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της Ελλάδας.

	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ εκ. ευρώ)	176.619	176.488	180.218	184.714	187.456
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	17.000	17.100	17.400	16.745	17.790
Ανεργία (%)	24,5%	23,3%	21,1%	18,5%	16,3%
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	0,2	0,5	0,7	1,0	1,5
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	175,8	178,5	176,2	181,2	176,6
Πληθωρισμός-%	-1,73%	-0,82%	1,12%	0,62%	-0,16%

Πίνακας 10. Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Ελλάδας.

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ, 2019)

Η Ελλάδα βίωσε μια εκτεταμένη οικονομική κρίση η οποία είχε μακροχρόνιες συνέπειες στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες. Ωστόσο η ανάπτυξη της οικονομίας ξεκίνησε να διαφαίνεται από το 2019 και μετά ενώ παράλληλα έγιναν σημαντικές δημοσιονομικές αναπροσαρμογές. Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας παρουσιάζει σημαντικά μεγαλύτερη πολυπλοκότητα σε σύγκριση με τα τρία προηγούμενα φορολογικά συστήματα που αναλύθηκαν. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο τρόπος φορολόγησης των φυσικών προσώπων ανά κλιμάκιο εισοδήματος.

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο φόρου
10000	9%	900	900
10000	22%	2200	3100
10000	28%	2800	5900

10000	36%	3600	9500
Υπερβάλλον	44%		

Πίνακας 11. Συντελεστές φορολόγησης στην Ελλάδα

Πηγή: (Taxheaven, 2020)

Σε ότι αφορά το φόρο των φυσικών προσώπων ισχύει ότι εάν το πραγματικό εισόδημα του φορολογούμενου δεν υπερβαίνει τις έξι χιλιάδες ευρώ και το τεκμαρτό τις εννιάμισή χιλιάδες ευρώ κι εφόσον ο φορολογούμενος δεν ασκεί κάποια επιχειρηματική δραστηριότητα τότε ισχύει διαφορετικός καθεστώς φορολόγησης με βάση τη νομοθεσία. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο παραπάνω πίνακας δεν ισχύει για διάφορες κατηγορίες επαγγελματιών κατά βάση που απασχολούνται στο δημόσιο τομέα (όπως πχ αξιωματικούς υπηρεσιών, εμπορικό ναυτικό κλπ.) καθώς και τα μέλη ανεξάρτητων αρχών. Τώρα σε ότι αφορά τις επιχειρήσεις για έσοδα έως 50.000 ο φορολογικός συντελεστής ανέρχεται στο 26% και για ποσά μεγαλύτερα των 50.000 ευρώ το ποσοστό ανέρχεται στο 33% ενώ σε ειδικό φορολογικό συντελεστή εντάσσονται οι αγρότες με φόρο 13%.

4.5. Συγκριτική ανάλυση φορολογικών συστημάτων

Τα φορολογικά συστήματα της Ολλανδίας, της Κύπρου, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας που αναλύθηκαν παραπάνω έχουν ουσιώδεις διαφορές αλλά και ομοιότητες με πολύπλευρες επιδράσεις στην οικονομία των χωρών, τη διαμόρφωση του επενδυτικού κλίματος, την κοινωνική ευημερία και την οικονομική ανάπτυξη.

Σε αρχικό επίπεδο, η συγκριτική ανάλυση των τεσσάρων φορολογικών συστημάτων παρέχει πλούσια πληροφόρηση σχετικά με τους συντελεστές φορολόγησης φυσικών και νομικών προσώπων. Τα φορολογικά συστήματα μεταξύ τους παρουσιάζουν ουσιώδεις διαφορές και στον τρόπο με τον οποίο φορολογούνται τα φυσικά πρόσωπα.

Συγκεκριμένα για την Ελλάδα παρατηρούμε ότι υπάρχουν κλίμακες φορολόγησης με την ανώτερη να φορολογεί τα φυσικά πρόσωπα με 45%. Εξίσου υψηλό φορολογικό συντελεστή έχει και η Ολλανδία για τα φυσικά πρόσωπα με το ανώτατο κλιμάκιο φορολόγησης να ανέρχεται σχεδόν στο 52%, παραπάνω δηλαδή κι από τον αντίστοιχο συντελεστή της Ελλάδας. Η Βουλγαρία και η Κύπρος από την άλλη πλευρά έχουν πιο μειωμένους φορολογικούς συντελεστές, οι οποίοι ανέρχονται σε 10% και 35% αντίστοιχα. Το σημαντικό σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες είναι ότι η Βουλγαρία έχει ενιαίο φορολογικό συντελεστή ανεξάρτητα από το εισόδημα. Κάτι τέτοιο αποτελεί γενικά θετικό σημείο για μια χώρα, ωστόσο όμως θα πρέπει συνολικά να αξιολογείται η ποιότητα της ζωής μιας χώρας, η ποιότητα των παροχών προς τους πολίτες καθώς επίσης κι άλλα χαρακτηριστικά της κοινωνίας. Τόσο η Κύπρος όσο και η Βουλγαρία αποτελούν γνωστούς φορολογικούς «παραδείσους» που μέσα από τις πολιτικές τους προάγουν την ευνοϊκή τους φορολόγηση προς φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Για τις επιχειρήσεις τώρα, ισχύει η ευνοϊκή φορολόγηση κατά βάση στην Κύπρο και τη Βουλγαρία. Συγκεκριμένα για την Κύπρο ο βασικός συντελεστής φόρου για τις εταιρίες ανέρχεται στο 12,5% ενώ ισχύει πληθώρα απαλλαγών που αφορούν στα μερίσματα, τους τόκους, τα κέρδη από συναλλαγματικές διαφορές, από διάθεση τίτλων, οφέλη ή κέρδη από αναδιάρθρωση δανείου και άλλα. Στη Βουλγαρία η φορολόγηση για τα νομικά πρόσωπα ανεξάρτητα από το επίπεδο των εσόδων ανέρχεται στο 10% ενώ για την Ελλάδα για έσοδα έως 50.000 ο φορολογικός συντελεστής ανέρχεται στο 26% και για ποσά μεγαλύτερα των 50.000 ευρώ το ποσοστό ανέρχεται στο 33% ενώ σε ειδικό φορολογικό συντελεστή εντάσσονται οι αγρότες με φόρο 13%. Στην Ολλανδία ο φόρος ανέρχεται στο 25% για τα έσοδα των νομικών προσώπων. Ωστόσο για ένα εισόδημα νομικού προσώπου κάτω από 200.000 ευρώ ο εν λόγω

φορολογικός συντελεστής μειώνεται στο 19%. Παρατηρούμε συνολικά ότι και στην περίπτωση των νομικών προσώπων η φορολόγηση είναι εξαιρετικά ευνοϊκή για τις επιχειρήσεις, στη Βουλγαρία και την Κύπρο. Βέβαια, για την περίπτωση της Ολλανδίας όπως έχει ήδη ειπωθεί, οι επιχειρήσεις την επιλέγουν συνολικά για άλλους λόγους πέραν από τη φορολόγηση όπως είναι η τεχνογνωσία που διαθέτει σε διάφορους τύπους δραστηριοτήτων και στην εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Οι οικονομίες προκειμένου να λειτουργήσουν αποτελεσματικά θα πρέπει να συνδέονται με υγιή θεσμικά πλαίσια, παραγωγικούς κανόνες και ευέλικτα σχήματα ανάπτυξης σε κάθε επίπεδο. Η φορολογία και η φορολογική πολιτική μιας χώρας αποτελούν δυο από τους κρισιμότερους παράγοντες που μπορεί να επιδράσουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, στη διαμόρφωση του επενδυτικού κλίματος αλλά και

στη βελτίωση των επιχειρήσεων εντός της οικονομίας. Αναγνωρίζοντας όλες τις παραπάνω διαστάσεις μιας ευνοϊκής φορολογικής πολιτικής θα πρέπει οι παράγοντες φορολογικής συμμόρφωση να λαμβάνονται υπόψη μέσω διαδικασιών λήψης φορολογικών αποφάσεων και να διασφαλίζεται αποτελεσματική είσπραξη φόρων.

Οπότε στο πρώτο σκέλος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης διαπιστώθηκε η σημασία της είσπραξης των φόρων για την οικονομική αποτελεσματικότητα του κράτους και την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Διαπιστώθηκε επίσης ότι στο φορολογικό σύστημα της ΕΕ υπάρχουν απλοποιήσεις και διευκολύνσεις σε ζητήματα που στην Ελλάδα αντιμετωπίζονται με έναν εξαιρετικά πολύπλοκο τρόπο. Για το λόγο αυτό θα πρέπει το πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ, να αποτελέσει σε ορισμένες περιπτώσεις πρότυπο για την Ελλάδα ιδίως σε ότι σχετίζεται με τη δημοσιονομική πολιτική, τη λειτουργία του κράτους και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

Τα υπό σύγκριση φορολογικά καθεστάτα αποτελούν τέσσερις διαφορετικές περιπτώσεις χωρών οι οποίες ακολουθούν εν γένει φορολογικές πολιτικές με στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος και ανάπτυξη. Σε ότι αφορά την Ολλανδία διαπιστώνεται ότι η φορολογία για τις επιχειρήσεις είναι κλιμακωτή σε 20% και 25%, η Κύπρος προβλέπει ένα ενιαίο φορολογικό συντελεστή για τις επιχειρήσεις στο 12,5%, η Βουλγαρία 10% και η Ελλάδα 26% και 33%. Παρατηρούμε ότι η Ελλάδα έχει τον πιο αυξημένο φορολογικό συντελεστή για τις επιχειρήσεις. Γενικά, στην Ελλάδα παρατηρούνται σημαντικές παθογένειες σε ότι αφορά την ανάπτυξη των επενδύσεων λόγω της πολυνομίας και των πολύπλοκων διαδικασιών που ακολουθούνται για τη διεκπεραίωση ακόμα και μιας απλής εργασίας.

Αντίθετα οι χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές όπως η Κύπρος και η Βουλγαρία έχουν διαμορφώσει ένα ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα και για το λόγο αυτό μπορούν να σημειώνουν ανάπτυξη, αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων και γενικά να θεωρούνται χώρες ευνοϊκά προσκείμενες στην επιχειρηματική ανάπτυξη. Η Ολλανδία επίσης αποτελεί μια χώρα με αυξημένο φορολογικό συντελεστή για τις επιχειρήσεις που όμως διαθέτει μια πληθώρα ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που αφορούν στην ανάπτυξη του εργατικού δυναμικού και την έμφαση στις νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο. Άρα η Ελλάδα θα πρέπει αφενός να απλοποιήσει το ευρύτερο νομικό και φορολογικό της καθεστώς και να μπορέσει να δημιουργήσει ευνοϊκούς όρους για την ανάπτυξη άμεσων ξένων επενδύσεων.

Γενικά σε επίπεδο προτάσεων θα πρέπει να επισημανθεί ότι η χρήση του διαδικτύου και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελούν στρατηγικές κινήσεις για τον έλεγχο της εφαρμογής των φορολογικών κανόνων και βέβαια της διαφάνειας των κυβερνήσεων απέναντι στην αξιοποίηση των φορολογικών εσόδων. Θα πρέπει λοιπόν η Ελλάδα, στο πλαίσιο αυτό να αναγνωρίσει τη σημασία της διαφάνειας προκειμένου οι πολίτες να αισθανθούν την ανταποδοτικότητα των φόρων. Επιπλέον η ανάπτυξη ενός ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος απαιτεί απλοποιημένους κανόνες λειτουργίας, διαφάνεια και καλή εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών.

Στο πρίσμα όλων των παραπάνω, κάθε χώρα μέσα από τη μελέτη επιτυχημένων περιπτώσεων μπορεί να διαμορφώσει νέες πολιτικές και τρόπους αντιμετώπισης των προκλήσεων προκειμένου να βελτιώσει τη λειτουργία της. Οι μελλοντικές έρευνες θα ήταν ωφέλιμο να επεκτείνουν τα ευρήματα της παρούσας μελέτης μέσα από τη χρήση της ποσοτικής ανάλυσης και τη διερεύνηση του θέματος με τη χρήση ερωτηματολογίων.

Βιβλιογραφία

- Ahmad, S., Ali, M., & Khan, S. (2020). The Impact of Taxation on Economic Growth Using ARDL Approach: A Case Study of Pakistan. *Journal of Finance & Economics Research*, 5(2), σσ. 89-95.
- Angus, C., Holmes, J., & Meier, P. (2019). Comparing alcohol taxation throughout the European Union. *Addiction*, 114(8), σσ. 1489-1494.
- Avi-Yonah, R. (2020). Taxation and Business: The Human Rights Dimension of Corporate Tax Practices. *U of Michigan Public Law Research Paper No. 678*.
- Bradbury, D., & Harding, M. (2019). *Revenue Statistics 2019 - Greece*. OECD.

- Cordes, J., Ebel, R., & Gravelle, J. (2005). *The Encyclopedia of Taxation & Tax Policy*. The Urban Insitute.
- CyprusProfile, (2020). *Growth on the Horizon*. Ανάκτηση από <https://www.cyprusprofile.com/page/economy>
- Dackehag, M., & Hansson, A. (χ.χ.). Taxation of income and economic growth: An empirical analysis of 25 rich oecd countries. *Journal of Economic Development*, 21(1), σσ. 93–118.
- de Wilde, M. (2020). European Union/International - On the Future of Business Income Taxation in Europe. *World Tax Journal*, 12(1), σσ. 179-236.
- Deloitte, .. (2021). *Κύπρος. Φορολογικές Πληροφορίες 2021*. Λευκωσία: Deloitte.
- Doshi, S., & Patil, A. (2020). Reasons and Impact of Tax Evasion and Tax Avoidance. *international Journal of Research in Engineering, Science and Management*, 3(8), σσ. 295-304.
- Duranton, G., Gobillon, L., & Overman, H. (2005). *Does local taxation affect business' decisions?* London: London School of Economics.
- Durusu-Ciftci, D., Gokmenoglu, K. K., & Yetkiner, H. (2018). The heterogeneous impact. of taxation on economic development: New insights from a panel cointegration approach, 42(3), σσ. 503-513.
- Dzhekova, R., & Williams, C. (2014). Tackling the Undeclared Economy in Bulgaria. A Baseline Assessment. *Grey Working Paper no1* .
- Erol, K. (2020). Taxation Systems in the EU: The Role of Economic Integration and Global Financial Crisis. *CESifo Working Paper No. 8692*.
- European Union, .. (2021). *Towards fair, efficient and growth-friendly taxes*. Ανάκτηση από https://europa.eu/european-union/topics/taxation_en
- European Union, (2021b). *Taxation*. Ανάκτηση από https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/taxation.html?root_default=SUM_1_CODED%3D21&locale=en
- Eurostat, .. (2020). *Tax-to-GDP ratio at 41.1% in EU.A one-to-two ratio across Member States*. Eurostat. Ανάκτηση από

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11469100/2-29102020-BP-EN.pdf/059a7672-ed6d-f12c-2b0e-10ab4b34ed07>

- Evers, M. (2015). Fiscal federalism and monetary unions: A quantitative assessment. *Journal of International Economics*, 97(1), σσ. 59-75.
- Floropoulos, J., Spathis, C., Halvatzis, D., & Tsipouridou, M. (2010). Measuring the success of the Greek Taxation Information System. *International Journal of Information Management*, 30(1), σσ. 47-59.
- Focus Economics, (2020). *Cyprus Economy Data*. Ανάκτηση από <https://www.focus-economics.com/countries/cyprus>
- Fuest, C., & Riedel, N. (2010). Tax Evasion and Tax Avoidance in Developing Countries: The Role of International Profit Shifting. *Working Papers 1012, Oxford University Centre for Business Taxation*.
- Gerhart, E. (1998). *Quote it Completely!* W.S. Hein.
- Gough, J. (2008). *Η Πολιτική Οικονομία του Κοινωνικού Κράτους*. Αθήνα: Σαββάλα.
- Hajkova, D., Nicoletti, G., Vartia, L., & Yoo, K. (2006). Taxation, Business Environment and FDI Location in OECD Countries. *OECD Working Paper No. 502*.
- Hendriksen, J. (2016). The role of offshore tax havens in the international tax system. *Analise Europea*, 1(2), σσ. 42-59.
- Johansson, Å., Heady, C., Arnold, J., Brys, M., & Vartia, L. (2008). *Taxation and Economic Growth*. Paris: OECD Publishing.
- Kapitsinis, N. (2014). The impact of economic crisis on firm relocation: Greek SME movement to Bulgaria and its effects on business performance. *GeoJournal*, 84, σσ. 321-343.
- Kaplanoglou, G., & Rapanos, V. (2013). Tax and Trust: The Fiscal Crisis in Greece. *South European Society and Politics*, 18(3), σσ. 283-304.
- Kirchler, E., Maciejovsky, B., & Schneider, F. (2003). Everyday representations of tax avoidance, tax evasion, and tax flight: Do legal differences matter? *Journal of Economic Psychology*, 24(4), σσ. 535-553. Ανάκτηση από *Journal of Economic Psychology*.
- Lee, Y., & Gordon, R. (2005). Tax structure and economic growth. *Journal of Public Economics*, 89(5-6), σσ. 1027-1043.

- Leontyeva, Y., & Mayburov, I. (2016). Theoretical framework for building optimal transport taxation system. *Journal of Tax Reform*, 2(3), σσ. 193-207.
- Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., & Chlorou, A. (2019). Tax compliance during fiscal depression periods: the case of Greece. *EuroMed Journal of Business*, 14(3).
- Lyttkens, C. (2013). *Economic Analysis of Institutional Change in Ancient Greece*. New York: Routledge.
- Mahmood, H., & Chaudhary, A. (2013). Impact of fdi on tax revenue in Pakistan. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 7(1), σσ. 59-69.
- Myles, T. (2000). Taxation and Economic Growth. *The Journal of Applied Public Economics*, 21(1), σσ. 141-168.
- Neuman, L. W. (2002). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*.
- OECD, .. (2021). Combined Statutory Corporate Income Tax Rates in European OECD Countries, 2021. *European OECD Countries*.
- OECD, .. (2021). Integrated Tax Rates on Corporate Income in Europe. PwC, “Quick Charts: Capital gains tax (CGT) rates,”.
- Ogbonna, G., & Appah, E. (2016). Effect of tax administration and revenue on economic growth in nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(13), σσ. 49-58.
- Papaioannou, G., Dikaiakos, C., Kaskouras, C., Evangelidis, G., & Georgakis, F. (2020). Granger Causality Network Methods for Analyzing Cross-Border Electricity Trading between Greece, Italy, and Bulgaria. *Energies*, 13(900).
- Piketty, T. (2007). *Η Οικονομία των Ανισοτήτων*. Αθήνα: Πόλις.
- Poulson, B., & Kaplan, G. (2008). State income taxes and economic growth. *Cato Journal*, 28(1), σσ. 53-71.
- Price Waterhouse Coopers, .. (2021). *Individual - Income determination*. Sofia: Price Waterhouse Coopers.
- Remeikiene, R., Gasparaeniene, L., & Kartasova, J. (χ.χ.). Country-level determinants of the shadow economy during 2005-2013: the case of Greece. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5, σσ. 454-460.

- Reuter, P. (2012). *Draining development?: Controlling flows of illicit funds from developing countries*. World Bank Publications.
- Ritchie, J., Lewis, J., Nicholls, C., & Ormston, R. (2014). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. Los Angeles: Sage.
- Saez, E., Matsagiannis, M., & Tsakloglou, P. (2012). Earnings Determination and Taxes: Evidence From a Cohort-Based Payroll Tax Reform in Greece. *The Quarterly Journal of Economics*, 127(1), σσ. 493–533.
- Savvides, S. (2016). Overcoming Private Debt: Unblocking and Rebuilding the Loan-Burdened Real Economy in Cyprus. *The Journal of Private Equity Fall*, 19(4), 51-59.
- Shoup, C. (1955). Taxation in France. *National Tax Journal*, 3(4), 325-344.
- Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), σσ. 65-94.
- Stiglitz, J. E. (1992). *Οικονομική του Δημόσιου Τομέα*. Αθήνα: Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.
- Taxheaven, .. (2020). *Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος*.
- Wagner, T. (2021). Role of tax heavens in tax avoidance by multinationals with special regard to Ireland. *Universtiy of St. Cyrila and method in trnava*.
- Williams, C., Franic, J., & Dzhekova, R. (2014). Explaining the Undeclared Economy in Bulgaria: An Institutional Asymmetry Perspective. *South East European Journal of Economics and Business*, 9(2), σσ. 33-45.
- Your Europe, .. (2021). *Company tax in the EU*. Ανάκτηση από https://europa.eu/youreurope/business/taxation/business-tax/company-tax-eu/index_en.htm
- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, .., & Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού, .. (2020). *Εκθεση για την εξέλιξη και τη διακύμανση των εσόδων από φόρους*. Αθήνα: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων.
- Γαλάνης, Π. (2018). Ανάλυση δεδομένων στην ποιοτική έρευνα. Θεματική ανάλυση. *Αρχεία ελληνικής ιατρικής*, 35(5), σσ. 416-421.
- Γαρνέλης, Δ. (2020). Ο νέος φορολογικός νόμος 4646/2019 και η ανάγκη για συνεχή φορολογική μεταρρύθμιση. *Επιχείρηση*, 166, σ. 5.

- Γεωργακόπουλος, Θ., & Πάσχος, Θ. (2003). *Εισαγωγή στη Φορολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.
- Διανόησις, (2016). *Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: Διανόησις. Ανάκτηση από https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis_Upd_17_03_2017.pdf
- ΕΛΣΤΑΤ, (2019). *Μακρο-μεγέθη Δείκτες Ετήσιας Μεταβολής*. Ανάκτηση 01 10, 2021, από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT36/->
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2006). *Συντονισμός των συστημάτων άμεσης φορολογίας των κρατών μελών*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση 02 22, 2021, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0823>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, .. (2021). *Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις*. Ανάκτηση 04 23, 2021, από https://ec.europa.eu/info/strategy/decision-making-process/how-decisions-are-made_el
- Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, (2018). *Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα. Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης*. Αθήνα: IOBE.
- Κοντιάδης, Ξ. (2019, 05 22). *Σε τι διαφέρει το κράτος πρόνοιας από το κοινωνικό κράτος*. Ανάκτηση από <https://www.syntagmawatch.gr/ask-a-question/se-ti-diaferai-to-kratos-pronoias-apo-to-koinoniko-kratos/>
- Μανιάτης, Θ. (2014). *Η πολιτική οικονομία του κράτους πρόνοιας και ο καθарός κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.
- Μάος, Δ. (2018). *Ετήσια Έκθεση για το Οικονομικό Έτος 2017*. Σόφια: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σόφια .
- Μάος, Δ. (2020). *Βουλγαρία. Οικονομικές Επιπτώσεις της Πανδημίας του COVID-19*. Σόφια: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας.
- Μαρούτσος, Ι. (2016). *Ετήσια Έκθεση για τις οικονομικές εξελίξεις στη Βουλγαρία και την πορεία των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων Ελλάδος-Βουλγαρίας το 2015*. Σόφια: Πρεσβεία Ελλάδος για τη Σόφια.
- Πρεσβεία της Ελλάδος στην Χάγη, & Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, .. (2019). *Οδηγός Επιχειρήσεων στην Ολλανδία*.

Σαρδέλης, Γ. (2013). *Οι σημαντικότερες αλλαγές κατά άρθρο του νέου Ν.4172/2013*. Ανάκτηση από <http://www.sardelis-ike.gr/wp-content/uploads/2013/10/oi-shmantikotes-allages-kata-arthro-toy-N.4172.pdf>